

3/2015

SFV

magasinet

Bildning & Kultur

Salvador Dali i Pargas ~ Christoph Treier ~ Nya Östis överraskar

Nr 3

Oktober 2015
Volym 3, 1. årgången

UTGIVARE

Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi
sfv@sfv.fi
SFV:s kulturtidskrift
utkommer 4 gånger år 2015

Nr

4

Materialdag 13.11
Utdelas 16.12

REDAKTION

SFV, Annegatan 12,
00120 Helsingfors,
tel. 09-684 4570
redaktion@sfv.fi
Vi finns på Facebook,
Twitter och YouTube.CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVAREJohan Aura
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

REDAKTÖRER

Räbe Sandelin
rabbe.sandelin@sfv.fi
Stella Mattsson
stella.mattsson@sfv.fi

LAYOUT

Pia Pettersson

PÄRMFOTO

Företagaren Ted Wallin
har hämtat Dali till Pargas.
Foto: Magnus LindbergOY FRAM AB, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Undersökningar visar...
- 6 Kort
- 8 Solveig von Schoultz-vinnarna
- 10 Salvador Dali i Pargas
- 15 Kolum: Varning för professionalism
- 16 Paula Rossi sprider fakta om det svenska i Finland
- 18 Ylva är språkvårdare
- 20 Åsvalla i Lojo söker nya eldsjälar
- 22 Kvinnotimmen i Vasa ger vänner i vardagen
- 25 Skärgårdsön Bergö
- 26 Christoph Treier hjälper andra att nå sina mål
- 29 Kolumn: Varje flykting är en medmänniska
- 30 Svenska studieförbundet bevakar organisationernas intressen
- 32 Bildning stärker demokratin
- 34 Vad är nu detta? Nya tidningar överraskar
- 37 Bengelsdorff: Rädsla för grodorna
- 38 Sökande samtal
- 40 Avslappnad och fri med färgernas magi
- 42 Frågan
- 43 SFV i siffror
- 44 Författare på djupet: Två ryska röster
- 48 SFV:s bokhost: Två nya biografier
- 50 Medlemmarnas bokspalt
- 52 Boklådan
- 54 Läsbiten
- 58 Kryss / sudoku

Eleven behöver språkfärdighet för att kunna förstå innehållet, göra kunskapen till sin egen, och bilda sin egen åsikt om innehållet. Elevernas varierande språkbakgrund måste därför beaktas av alla lärare, inte bara modersmåslärarna.

Paula Rossi s.16

20

Svenska föreningen i Lojo äger och förvaltar ett unikt föreningshus, Åsvalla, som uppfördes 1911. Men som så många andra föreningar kämpar Svenska föreningen idag med stora kostnader, och ett stort behov av nya eldsjälar som kunde komma in i verksamheten, utveckla nytt, och föra traditionerna vidare.

► Sidan 20

34

Efter fem månader och ett tjugotal nummer kan man lugnt konstatera att Nya Östis blivit en succé. Antalet prenumeranter steg omedelbart över tusenstreck, och börjar redan närma sig siffrorna för gamla Östis. Man har tagit stora delar av den lokala annonsmarknaden, och tidningens innehåll och yttre är tämligen proffsigt.

► Sidan 34

40

Mindfulness-trenden tar sig ännu ett uttryck genom de populära färgläggningsböckerna. Bokhandlarna säljer miljontals runt om i världen, och nya upplagor trycks i så snabb takt att pappers- och tuschfabrikerna har svårt att hänga med.

► Sidan 40

<p><i>Jag vill donera eller testamentera till SFV. Jag har frågor om SFV:s förvaltning</i></p>		<p>JOHAN AURA KANSLICHEF johan.aura@sfv.fi 040-3559 935</p>	<p><i>Jag har frågor om SFV:s ekonomifunktion eller datasystem</i></p>		<p>TED ÖSTERMAN EKONOMICHEF ted.osterman@sfv.fi 0400-197 692</p>
<p><i>Jag har frågor om SFV:s tävlingar, pris och medaljer</i></p>		<p>CAMILLA NORDBLAD KANSLICHEFENS ASSISTENT camilla.nordblad@sfv.fi 045-1210 864</p>	<p><i>Jag har frågor om SFV:s bidrag och stipendier</i></p>		<p>VIVEKA ÅBERG EKONOM viveka.berg@sfv.fi stipendier@sfv.fi 040-5331 710</p>
<p><i>Jag har frågor om SFV:s kommunikation, publikationer och annonsering</i></p>		<p>RABBE SANDELIN REDAKTÖR rabbe.sandelin@sfv.fi 0400-453 953</p>	<p><i>Jag har frågor om föreningsverksamhet</i></p>		<p>STEFAN ANDERSSON EKONOMICHEF (SFV BILDNING) stefan.andersson@sfv.fi 050-441 0630</p>
<p><i>Jag har frågor om SFV:s fastigheter</i></p>		<p>STEFAN JOHANSSON FASTIGHETSDIREKTÖR stefan.johansson@sfv.fi 044-7397 340</p>	<p><i>Jag har frågor om studiecirkel eller utrymmen i SFV-huset G18</i></p>		<p>STELLA MATTSSON KOORDINATOR/INFORMATÖR stella.mattsson@sfv.fi 050-441 0670</p>
<p><i>Jag vill arrangera en kurs eller starta en studiecirkel</i></p>		<p>SEBASTIAN GRIPENBERG VERKSAMHETSOMBUD NYLAND sebastian.gripenberg@sfv.fi 050-441 0818</p>	<p><i>Jag har frågor om festsalen G18 och bokningar av den</i></p>		<p>TOM SUNDBERG VAKTMÄSTARE tom.sundberg@sfv.fi 050-366 6436</p>
<p><i>Skriv eller ring!</i></p>		<p>BEATRICE ÖSTMAN VERKSAMHETSOMBUD ÅBOLAND beatrice.ostman@sfv.fi 040-5026 026</p>	<p><i>Jag vill kontakta De Ungas Akademi</i></p>		<p>CECILIA MCMULLEN ENHETSLEDARE cecilia.mcmullen@sfv.fi 040-538 5837</p>
<p><i>Skriv eller ring!</i></p>		<p>ANNA-KARIN ÖHMAN VERKSAMHETSOMBUD ÖSTERBOTTEN anna-karin.ohman@sfv.fi 050-3421 890</p>	<p><i>Jag vill kontakta Svensk Byaservice</i></p>		<p>ANN-SOFI BACKGREN SPECIALSAKKUNNIG ann-sofi.backgren@sfv.fi 050-522 26 42</p>

Undersökningar visar...

Det går inte alltid som man förutsett. Saker utfaller egentligen väldigt sällan exakt så som prognosticerats, eller som man förberett sig på enligt mätningar och undersökningar. Ett litet exempel har vi i denna tidning i artikeln om Nya Östis – uppstickartidningen i Lovisanejden som börjat utkomma i efter-svallet av den stora tidningskoncernens nedläggning av Östra Nyland häromåret.

Ändå hänvisar vi ofta – både i organisationsvärlden, företagsvärlden och i politiken – till undersökningar och enkäter, och fattar långt gående beslut utgående från dem. Det är på sätt och vis förståeligt – för ett beslut behövs naturligtvis underlag, en slags konstruktion att fästa beslutet på. Men det finns många saker som lönar sig att hålla i minnet då man beställer eller läser en undersökning. En enkät kan i bästa fall visa på **tendenser** och **trender**. Och trender och tendenser har en tendens att fort förändras. Därför skall man alltid vara försiktig med att dra trendkurvor allt för långt in i framtiden. Oftast ser läget helt annorlunda ut, då vi sedan faktiskt är framme där i framtiden.

Man bör också tänka på att resultatet långt påverkas av **hur** man ställer frågorna. **Vem** man frågar är också viktigt. Även vetenskapligt utförda undersökningar kan uppvisa brister då man lite skrapar på ytan. Antingen så att samplet är alldeles för litet, eller urvalet inte representativt för en större mängd människor. De är oftast dessa ”undersökningar” vi så benäget klickar fram på nätet för att sedan bli konfysa: ena dagen är choklad bra för hälsan, andra dagen är choklad dåligt. Ofta sammanblandas dessutom begreppen *utredning* och (vetenskaplig) *undersökning*. Minns att *utredningar* inte alls behöver vara vetenskapligt upplagda, och att de oftast är beställda för att påverka beslutsfattandet i önskad riktning, eller för att få stöd för redan fattade beslut.

Vi som jobbar med att utveckla våra organisationer bör även vara ödmjuka inför uppgiften att **tolka** resultaten. Och ibland är det faktiskt så – som Apples förra direktör **Steve Jobs** sade – *att målgruppen inte nödvändigtvis ens vet vad den vill ha. Eller egentligen, att målgruppen inte vet vad den potentiellt kunde få.* Att slaviskt följa enkäter och undersökningar kan i det läget fort leda till stagnation. Ibland måste man helt enkelt våga lita på sin kunskap, sin instinkt och intuition, och bara göra.

Johan Aura
KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Peter Backa vill utveckla SYTY

■ Som mångårig landsbygdsutvecklare på Svensk Byaservice (SFV) och IDNET (Identitetsbaserat nätverk), ställer den numera pensionerade **Peter Backa** upp i valet som ordförande för Suomen Kylätoiminta ry (SYTY) – Byaverksamhet i Finland rf efter den avgående ordföranden **Eero Uusitalo**. Svensk Byaservice svarar för den svenska fältverksamheten inom SYTY. Backa lyftes fram som kandidat till stundande ordförandeval under Den finlandssvenska landsbygdsriksdagen i Pedersöre våren 2015.

SUOMEN
Kylätoiminta ry

FOTO: PIA PETTERSSON

Kurs: Att läsa bokslut och budget

■ Känner du till begreppen i föreningens bokslut? När får man göra resultatregleringar och hur bokför man olika understöd?

SFV Bildning ordnar kurser i Åbo, Vasa och Helsingfors där vi går igenom centrala begrepp och principer kring bokslut. Dessutom tar vi upp de förändringar i bokföring och bokslut som träder i kraft år 2016. Som föreläsare fungerar **Stefan Andersson**, economichef vid SFV Bildning.

26.10, Åbo, 4.11, Vasa, 26.11, Helsingfors. Anmälan, info om kursplats och klockslag på www.sfvbildning.fi eller 050-441 0670.

FOTO: LORNA BARTRAM

FOTO: PEKKA HOLMSTRÖM

Författarkväll i Festsalen G18

■ SFV Bildning välkomnar SFV:s medlemmar och andra litteraturintresserade till en öppen och kostnadsfri författarkväll den 20 oktober kl. 18-20 i Festsalen G18, där **Kaj Korkea-Aho** och **Merete Mazzarella** samtalar om sina senaste böcker, författarskap och skapande.

Mazzarella är aktuell med essäboken *Solkattens år* och Korkea-Aho med sin tredje roman *Onda boken*. Som kvällens moderator fungerar **Janne Wass**, chefredaktör för *Ny Tid*.

Anmälningar tas emot på förhand via www.sfvbildning.fi.

Ungas delaktighet och inflytande under lupp

■ Hur delaktiga är unga idag? Och hur kan du som arbetar med unga hjälpa dem att göra sina röster hörda? Dessa frågor och mycket mer kommer att diskuteras på det tvåspråkiga seminariet "Under luppen: Ungas delaktighet och inflytande" den 1 december på Åbo Akademi i Vasa.

Under dagen hålls bl.a. föreläsningar av nordiska forskare och workshop. Tioårsresultaten av Ungdomsenkäten Lup-

pen, en enkät där ungdomarna i Österbotten fått svara på frågor om skola, fritid, hälsa och delaktighet i samhället, presenteras för första gången på seminariet.

Seminariet riktar sig till alla som jobbar med ungdomar eller samhällsfrågor, samt ungdomar som är intresserade av eller vill lära sig mera om delaktighet i samhället.

Deltagaravgiften är 45 euro (gratis för studerande). Arrangörer är Svenska Österbottens Ungdomsförbund och Ungdomsforskarna vid Åbo Akademi med bl.a. SFV Bildning som samarbetspart. Mer information om seminariet på www.luppen.fi.

Konstnären Åke Hellman 100 år

FOTO: BENITA AHLNÄS

Erik Kruskopf, t.h., gav med Ulla-Lena Lundberg år 2005 ut boken *Åke Hellman – människan och målaren*. Här i samtal med konstnärens barn Åsa och Karl Johan och konstnären och professorn Åke Hellman.

■ Det är inte så ovanligt med hundraårsjubileer, men sällsynt är att jubilarer själva närvarar. *Borgå som konstnärstad* var rubriken för ett seminarium om konstnärsparet **Karin** och **Åke Hellman** som bevisades av jubilarer Åke Hellman, 100 år fyllda den 19 juli. Karin Hellman gick ur tiden 2004 men hennes ande svävade likt Chagalls änglar över Kulturhuset Grand i Borgå där högtidligheten begicks den 13 september.

Familjen Hellman och Borgå stad fick ta emot applåder och lovord av en begeistrad publik. Seminariet inleddes med hälsningsord av Borgå stadsfullmäktiges ordförande, riksdagsledamoten Mikaela Nylander med varma och vördnadsfulla gratulationer till Åke Hellman – en av stadens genom tiderna främsta konstnärer.

Ur programmet utkristalliserade sig tre föreläsningar; **Karl Johan Hellmans** bildillustrerade minnen av föräldrarna och konstnärslivet i Borgå åren 1950–2000, **Åsa Hellmans** presentation av sin mor som en pionjär inom den materialbaserade bildkonsten samt fil.dr. **Erik Kruskopfs** bildbaserade föreläsning om Åke Hellman.

Karl Johan Hellman hade valt att fokusera på 1950- till 1970-talet "då han själv var med", vilket betydde ett sällsynt rikt kulturliv i Borgå. Han berättade om föräldrarnas umgänge med konstnärskolleger, vänner och släktingar. Hemmet fanns i "Elanto-huset" i Borgå. Välbekanta namn vimlade

förbi, som Lennart Segerstråle, Rolf Sandqvist, Paul Wikman, Ragnar Ekelund, Karin Allardt Ekelund, Sigrig Schauman, Stig Fredriksson och Eva Olsoni.

Karl Johan uppehöll sig även vid Ivan Wallensköld-Rotkirch, hans fars elev i Borgå lyceum. En intressant epok i stadens kulturliv utspelades från år 1957 då författaren Kurt Sanmark tog initiativ till Konstnärsklubben i Borgå som träffades under informella former varje månad. Karl Johan illustrerade med en bild från en av sammankomsterna hos Ruth och Hjalmar Dahl. Vid föreningens nioårsträff i mars 1966 initierades behovet av en registrerad konstförening vilket ledde till grundandet av Konstföreningen i Borgå r.f. - Porvoon Taideyhdistys r.y. den 15 september 1966.

Julen 1959 flyttade familjen Hellman till ateljéhuset vid Wallgrensgatan ritat av Karin Hellmans skolkamrat Erik Kråkström. Gästerna och de spontana besöken minskade, men de som fortfarande kom var Lennart Segerstråle, Stig Fredriksson samt Karin Allardt Ekelund och Sigrig Schauman som en tid arbetade i ateljén.

Åsa Hellman berättade om sin godhjärtade mor som utöver sin familj även fanns till för andra. Publiken fick följa med Karin Hellmans utveckling som konstnär från tidiga oljemålningar i heta tropiska färger till applikationer och collage där hon var en föregångare i vårt land, liksom då hon kombinerade naturmaterial med akryl.

1891

■ *Regelbundet återkommande sång- och musikfester var länge en viktig del av SFV:s verksamhet. Den första ordnades den 4–6 juli 1891 i Ekenäs. Förutom samsång hade man även en tävling med på förhand utvalda sånger. Tävlingen för blandade körer vanns av Arbetets vänners kör i Helsingfors, Andra pris fick Sångens vänner i Lovisa. Manskörtävlingen vann Frivilliga brandkåren i Helsingfors. Andra pris gick till Typografernas kör, Helsingfors.*

I samband med festen arrangerades ett diskussionsmöte med temat folkskolor i skärgården och en folkhögskola i västra Nyland. Gällande folkhögskolan gick åsikterna ordentligt isär om hur man borde gå tillväga: "Herr Roslin påpekade hurusom naturen gaf den fingervisning, att arbetet och utvecklingen bör gå i riktning nedifrån uppåt, och ej tvärtom." Herr Holmberg förordade å sin sida att man nu med alla krafter borde arbeta på upprättandet av flera folkhögskolor: "Hvad jämförelsen med naturen beträffar fans det en kraft, som enligt vanlig uppfattning, kommer ovanifrån och således väskar uppifrån neråt. Denna kraft var solljuset, och en förebild som denna må vi gärna ställa för vår fosterlandskärlek, hvilken är den kraft som skall sprida bildning och välstånd över hela vårt land."

Erik Kruskopf anknöt till Åke Hellmans unika konstnärsgärning ompännande åtta decennier. Han visade på de utmärkande dragen hos konstnären; tradition och fantasi i hans stilleben och nakenbilder med dubbla betydelser.

Ett lyckat seminarium! Vad 100-åringen själv tyckte blev förborgat. Men han såg nöjd ut.

Benita Ahlnäs

Solveig von Schoultz -vinnarna

Text & Foto Rabbe Sandelin

Sammanlagt 65 bidrag skickades in till SFV:s tolfte Solveig von Schoultz-tävling, som år 2015 gällde noveller.

Första pris, 5 000 euro, tilldelades **Susann Uggeldahl**, Esbo, för en intensivt berörande och stilfullt koncentrerad skildring av en ensamförälders kamp, både för och med sin funktionshindrade son. Vanmakt och raseri utmynnar i lugn tillförsikt när förälder och barn möts i gränslandet mellan gråkall verklighet och bländande fantasi.

Andra pris, 3 000 euro, fick **Maria Rönnqvist**, Jakobstad, för novellen *Nätterna med Muhammed*, som skildrar en mor-dotterrelation där till och med olika dygnsrytm framhäver oförmågan att mötas. Det går att se varandra med ömhet endast då betraktandet sker i smyg. Texten är avskalad och laddad med tystnader allt medan detaljerna får det att knastra sand mellan tänderna och lukta svett i trånga bås.

Tredje pris, 2 000 euro, tilldelades **John Christian Nordman**, Pörtom, för novellen *Gurksallad gör alltid dagen lite trevligare*, en berättelse som med sitt exakta språk pendlar mellan vardaglig realism och dystopiska dimensioner i ett mardrömsaktigt samhälle som är kallt och omänskligt. Hopplösheten tättnar och känslorna kvävs, men en mänsklig längtan består – trots allt.

Ett hedersnämmande gick till **Nina Brander Källman**, Östhammar,

”

Texten är avskalad och laddad med tystnader allt medan detaljerna får det att knastra sand mellan tänderna och lukta svett i trånga bås.

Sverige, för en humoristiskt illusionslös gestaltning av den upplevda kvinnokroppen, dess prosaiska svagheter, livgivande styrkor och ständiga utsatthet.

Ett hedersnämmande fick även **Johan Fagerudd**, Vasa, för novellen *Allt kommer att bli bra*, som med enkla medel bygger upp och gestaltar den spänning som finns i en situation då livsavgörande beslut måste fattas, något som kan leda till att sorg och vrede övergår i en känsla av frihet.

Syftet med SFV:s litterära tävlingar är att främja intresset för att skriva skönlitteratur. Det finns två tävlingar: Arvid Mörne-tävlingen (för under 30-åringar) som instiftades 1986, och Solveig von Schoultz-tävlingen (för de som fyllt 30) som instiftades 2004.

Vartannat år gäller tävlingarna dikter, vartannat år noveller.

Arvid Mörne-tävlingen utlyses i oktober, tävlingstiden går ut i mitten av januari, och prisutdelningen sker i maj.

Solveig von Schoultz-tävlingen utlyses i januari, tävlingstiden går ut i mitten av april, och prisutdelningen sker i september.

Tävlingarna annonseras i alla finlandssvenska tidningar, och noggranna instruktioner om hur man deltar publiceras på SFV:s webbplats. ♦

♦ Boken med vinnarbidragen kan beställas så långt lagret räcker på redaktion@sfv.fi, eller tel. 0400-453 953

Susann Uggeldahl, Maria Rönnqvist, John Christian Nordman, Nina Brander Källman. Johan Fagerudd hade inte möjlighet att delta vid prisutdelningen.

Text Camilla Lindberg & Foto Magnus Lindberg

SALVADOR DALI I PARGAS

Företagaren Ted Wallin är inte rädd för att sticka ut. Han har brutit mot jantelagen och skapat en surrealistisk fälla. I Pargas finns numera Nordens största permanenta Salvador Dali-utställning.

Mycket tydligt kan jag ännu återkalla minnet av konstnären Salvador Dalis teatermuseum i den lilla staden Figueras som ligger cirka 140 kilometer norr om Barcelona. Den extravaganta och storskaliga byggnaden med sina rader av jättelika ägg på taket gör inga som helst anspråk på att passa in i den högst ordinära spanska småstaden där livet tidigare gick sin gilla gång.

Förändringen som turistströmmarna förde med sig, inleddes i mitten av sjuttioalet när den okonventionelle Salvador Dali lät uppföra det surrealistiska museet med sina bisarra inslag i sin barndomsstad. Dess omfattning överskrider på alla sätt vad som kan räknas

vara brukligt på en avlägsen liten ort utanför en stor metropol.

Lite samma känsla, om än i mer återhållsam skala, infinder sig när bilen stannar på parkeringsplatsen vid Köpmansgatan i Pargas. Huvudgatan präglas av en däst atmosfär. Här står odefinierbara byggnader som börjar vara mer retroliknande än gammalmodiga, tillsammans med skyltar som minner om en svunnen tid.

ÖVERRASKNINGAR. Precis som i Figueras bryts den monotona tillvaron av ett överraskande inslag. Det är en ståtlig stenbyggnad som i nedre våningen inrymmer Ålandsbanken och vid kortsidan en praktfull ekdörr. Ovanför den svävar en jättelik silverfärgad myra som är tillverkad av konstnären **Stefan Lindfors**.

Samma konstnär skall inom kort lansera en stol som formgivits enkom för galleriet i det här huset. Ändå vittnar inte den paranta utsidan om det som skall komma. I den övre våningen finns nämligen numera galleriet Art Bank som kan stoltsera med att vara Nordens största privata och bestående utställning av Salvadors Dali konst. Här möts numrerade skulpturer, keramikarbeten, litografier och designmöbler i en färgkavalkad som mycket riktigt förmedlar en surrealistisk känsla.

– Välkomna till surrealismens högborg i skärgårdsstaden. Låt er fångas i surrealismens fälla.

Framför oss står **Ted Wallin** i strumplästen på den röda mattan och hälsar oss välkomna. Bakom honom glimmar ett överdåd av guldfärgade möbler, tavlor och väggar i en färgskala av lila och rött.

– Jag åkte helt enkelt ner till museet i Figueras och plockade färgerna därifrån. Så åkte jag hem igen och köpte några färgburkar och så började vi måla, säger Ted Wallin.

När fotografen tar fram sin kamera, höjer han sin hand och småler lite illmarigt.

– Vänta lite. På det här stället är vi mycket noga med vår PR-bild.

Han kommer tillbaka iklädd sin ”surrealistiska kavaj” som också den pryds av jättelika myror.

I den annars välhållna och vackra köpmannabyggnaden från 1930-talet har färgen delvis krackelerat i taket. I stället för att åtgärda skavankerna har man valt att övermåla taket med måla några stora myror som ser ut att krypa ut och in genom springorna.

För övrigt gör galleriet inga anspråk på att vara för excentriskt. Man vill ge ett seriöst intryck och låter årligen några utvalda konstnärer få hålla sina utställningar i de mindre rummen.

Hittills har flera finlandssvenska konstnärer som till exempel Stefan Lindfors och **Hans-Christian Berg** ställt ut sina verk i galleriet som öppnade våren 2014. Det första året hade man över tretusen besökare. Under

året som gått ha redan lika många hittat fram till ”Skärgårdsstadens surrealistiska fälla”.

Ted Wallin har en stark övertygelse om att det här skall kunna göra Pargas, om inte världskänt, så åtminstone lite mera markerat på kartan.

VARFÖR PARGAS? Hur kommer det sig då att Salvador Dali hamnat just i Pargas?

– Varför inte?

Galleristen Ted Wallin vill inte höra talas om att han skulle verka på en avlägsen plats. Liksom Salvador Dali förfäktade tanken på att låta bygga sitt museum i Barcelona, har inte heller Ted Wallin låtit sig lockas till Helsingfors trots feta löften om succé där.

– Vaddå? säger han. Pargas ligger ju mittemellan Moskva och Oslo. Centralt beläget med andra ord.

” *Redan som sextonåring hade jag underliga idéer och pyntade mitt rum. Det var guld och glitter, och liknade ingenting annat.*

Ted Wallin har slipat på argumenten. Historierna och anekdoterna, sanna eller inte, flödar i en ousinlig ström för envar som vill lyssna. Med hjälp av ovannämnda argument erhöill han också ensamrätt av Barcelona Design att sälja Salvador Dalis designmöbler i Norden. Varför just han?

– För att ingen annan helt enkelt frågat tidigare, säger Ted Wallin och pekar på den välbekanta läppsoffan som står i ett av galleriets rum.

Den är tillverkad i hård plast, inte särskilt bekväm att sitta i, men kan införskaffas för några tusen euro. Betydligt mindre plånboksvänlig är en stol i brons som de facto väger över femtio kilogram. Fötterna består av sirliga damstövlar. Cirka sextontusen kostar dyrgripen.

När Salvador Dali dog 1989, hittade man bland hans anteckningar en hel mängd skisser på surrealistiska möbler och inredningsdetaljer. Stiftelsen som nu vakar över konstnärens kvarlätenhet har låtit ta fram en del av dessa, och tillverkningen sker numera av ett företag i Spanien. Det är möbler och lampor som alltså nu säljs på en gata som ligger mittemellan Oslo och Moskva.

FÖRETAGARE MED ESTETISKT ÖGA. Ända sedan unga år har Ted Wallin fascinerats av estetik i olika former och haft en längtan efter att få göra vardagen lite vackrare och mer intressant. Att på något sätt tränga utanför den synliga verkligheten och ifrågasätta det traditionella goda livets uppbyggnad med karriär, hus och familj.

I Salvador Dali hittade han sin sanna själsfrände. Även om Ted Wallin själv inte målar, har det funnits en längtan efter att bejaka den konstnärliga sidan som pockade på därinne.

Den Wallinska företagarfamiljen kunde inte erbjuda sådana influenser, men däremot en övertygelse om att hårt arbete lönar sig, och att arbete helt enkelt är en del av livet.

Ted Wallin är delvis bekymrad över läget i landet. ”Din historia är din framtid”, menar han.

– Vi lever ännu kvar i vinterkrigets anda och är vana vid att någon annan alltid skall leda oss. Samhället kan inte bygga på en konstruerad välfärd. Småföretagsamhet innebär att du ser en framtid. Allt för många som blir företagare har en för rosig bild. Men inget

hindrar förstås ett litet företag från att bli stort. Du måste bara ha den viljan.

I dag arbetar Ted Wallin ofta sju dagar i veckan. På vardagarna ofta tolv timmar, på lördagar ”endast” åtta timmar. I bakgrunden finns en tid av utbrändhet. I dag försöker han bättre bemästra ”den andra personen” som lite vill glida i väg och arbeta för mycket på bekostnad av hälsan.

Under tonårstiden började Ted Wallin samla på konstföremål. Det första han införskaffade var ett verk av smyckeskonstnären **Matti Hyvärinen**.

– Redan som sextonåring hade jag underliga idéer och pyntade mitt rum. Det var guld och glitter, och liknade ingenting annat.

I slutet av 1980-talet kom den första Salvador Dali statyn i Ted Wallins ägo. Under årens lopp har han införskaffat föremål från bland andra internationella kvalitetsaktioner.

– Salvador Dalis produktion var enorm, och kopior av olika slag, främst bland litografierna, florerar friskt på marknaden. Jag har ibland besökare som kommer hit med alla möjliga fågel-skrämmor och påstår att det är äkta vara, säger Ted Wallin.

Att en produkt är äkta betyder inte nödvändigtvis att Salvador Dali gjutit den med sina egna händer. I galleriet finns till exempel ett äkta uppstoppat får med en låda på magen, och som rätt nyligen tillverkats i endast tjugo exemplar till ett värde av cirka femtiotusen euro styck.

Samtliga skulpturer som finns i Art Bank Galleri är dock gjutna under konstnärens livstid med medföljande äkthetsintyg.

Den privata Dalisamlingen utökades sakta men säkert, tills idén om ett alldeles eget Dali-museum föddes. Men för att kunna erhålla status krävs särskilda lov av stiftelsen. Det har man inte ännu, och går därför under benämningen galleri.

– Egentligen började allting med att jag ville skapa ett trevligt utrymme för mig och mina vänner där vi kunde få

vara oss själva och vistas i en intressant och lekfull miljö.

Ted Wallin sitter med ett champagneglas i handen och tittar ut genom de tre rummen som ligger i fil. I samma utrymmen ordnas på beställning surrealistiska middagar i silver och guld. Menyn bygger på Dalis egna recept och kokböcker. Tanken är att bjuda på en upplevelse som står i kontrast till den monotona vardagen. Att liksom Salvador Dali ifrågasätta och spränga gränserna för det som är möjligt.

Ted Wallin har under åren blivit premierad på olika sätt för sin företagsamhet, men har ännu inte slagit sig till ro. Om allt går enligt planerna kommer ett mycket märkligt hus att uppföras på samma lilla Köpmangata. Inspirerad av Gaudis arkitektur i Barcelona har han låtit rita en byggnad med runda former som skall omfatta såväl affärslokaler som bostäder. Vissa av rummen kommer också att vara runda. Till varje lägenhet leder en ytterdörr som är en meter och tjugo centimeter bred. Allt utifrån filosofin att ”mitt hem är mitt slott”.

Stadens litenhet hindrar inte Ted Wallin från att tänka stora tankar. Kanske är det slutligen på sin plats att citera självaste Salvador Dali: ”Den enda skillnaden mellan mig och en galning är att jag inte är galen”.

BESÖK DALIS TRIANGEL. Den som vill få ett heltäckande bild av Salvador Dalis liv och konstnärskap, kan vara förtjänt av att besöka Dali-triangeln som ligger nära den franska gränsen norr om Barcelona.

DALIS TEATERMUSEUM. Den så kallade Dali-triangeln omfattar tre rätt storslagna och omvälvande utflyktsmål. Som besökare bör man reservera ett par dagar för ändamålet. Vill man inte organisera rutten själv, finns numera färdiga en- och tvådagars utfärder som ordnas av olika företag inom turistbranschen, och där startpunkten är Barcelona.

Ursprungstanken som Dali hade, är att besökaren fritt skall kunna botanisera i de drygt tjugo rummen för att få individuella upplevelser.

I den lilla staden Figueras ligger först och främst Dalis teatermuseum som nås smidigt med snabbtåg från Barcelona på cirka en timme. Det är en överdimensionerat stor illusorisk byggnad som på alla sätt inger ett schizofrent och spektakulärt intryck.

Stadens forna teaterbyggnad har kompletterats med flera tillbyggnader. Mest iögonfallande är den långsmala delen som har ett tjugotal jättelika karaktäristiska Dali-ägg och guldstatyer på taket. Ursprungstanken som Dali hade, är att besökaren fritt skall kunna botanisera i de drygt tjugo rummen för att få individuella upplevelser.

Här finns tavlor, målningar, skulpturer och annan rekvisita från konstnärrens femtio yrkesverksamma år, och ger samtidigt en överblick av hans olika utvecklingsstadier. Invid museet finns

också ett särskilt museum med Dalis gnistrande smycken. Trots det labyrintiska och färgstarka kaoset är museet sällsynt intimt, vackert och mångfacetterat.

DALIS HEM I PORTLLIGAT. Från Figueras tar man sig enklast med hjälp av hyrbil eller taxi till fiskebyn Portlligat där man kan besöka Dalis forna hem. Här bodde han under åren 1930-1982 tillsammans med sin minst lika färgstarka ryskfödda hustru Gala.

Byn har kallats "Spaniens mest grekiska by" och gör skäl för namnet. Byn består i dag i huvudsak av de sju små fiskehusen som Dali införskaffade och lät sammanfoga till ett enhetligt hem med olika fantasifulla och minst sagt bisarra trädgårdsrum och passager. Här samsas bland mycket annat en lång sim-

bassäng, Michelingubbar, hologram och röda läppsoffor.

I det rätt feminint inredda huset som innehåller allt från eterner, romantiska himmelssängar och uppstoppade svanar, samt även konstnärrens arbetsrum blir känslan av närvaro med paret mycket intimt.

På väggarna hänger privata fotografier och på dem hittas bland andra Picasso, Coco Chanel, Ingrid Bergman och Gregory Peck, vilket vittnar om parets intressanta sällskapsliv.

Som besökare får man finna sig i att besöket är strikt reglerat och tidsbegränsat, men det ger ändå en förhållandevis god inblick i hur livet tedde sig här. Förhandsbokning är nödvändig.

GALAS SLOTT I PUBOL. Till Dali-triangeln hör ytterligare hustrun Galas slott i byn Pubol som också det bjuder på många spektakulära syner, bland annat hennes vita uppstoppade häst. Gala som hade stor aptit på lyxliv och unga män, hade här sin egen storslagna oas. Salvador Dali fick besöka slottet endast när han fick en personlig inbjudan av Gala. ♦

Varning för professionalism...

Den som är professionell kan sin sak, har erfarenhet, gärna utbildning inom sitt område och sätter en ära i att göra ett bra arbete. Hög kvalitet på allt man gör är kravet. Den professionella utvecklar sig kontinuerligt, specialiserar sig ytterligare för bästa möjliga resultat i sitt arbete eller sina uppdrag.

Så väl individer som organisationer vill väl stråla av kvalitet? Det verkar självklart att vi i Svenskfinland ska eftersträva professionalism.

Eller?

I ett statiskt och perfekt organiserat samhälle är proffsighet ett ideal. Men vi, liksom många andra samfund och samhällen, är varken statiska eller perfekta.

Floskeln att vårt samhälle utvecklas snabbare än någonsin och att takten ökar, är i stort sann, trots att också den självklarheten kan ifrågasättas. Vi har globalisering, teknikutveckling och så vidare. Vi har förändringar i samhällsstruktur och värderingar, och nya kulturer mitt i bland oss. Världen förändras snabbt runt omkring oss och vi dras med. Stabilitet finns alltså inte.

Som en följd av förändringarna, men framförallt som en följd av Svenskfinlands relativa litenhet, är vi knappast perfekt organiserade heller. En finsk organisation som är cirka 20 gånger större än en finlandssvensk kan specialisera sig tjugofalt – och ha ett underlag för det. På svenskt håll får man välja vad man vill vara bra på. Men de flesta behov som finns på finska finns också på svenska. Det blir av matematiskt tvång luckor i strukturerna eller svaga områden och organiseringen är i varje givet ögonblick ofullständig.

Proffsets motsats är amatören. De personer och organisationer som eftersträvar professionalism håller sig till det de är bra på; basverksamheten. Då aktar man sig för att ge sig in på något som man inte riktigt kan. Inom den verksamheten är man ju, hemska tanke, amatör.

Om vi i Svenskfinland alltid strävar till hög kvalitet och professionalism och avvisar amatörism så växer luckorna i nätet. Vi möter inte behoven och missar de nya möjligheterna. Professionalismen blir en bromskloss. Det är därför jag vill varna för den.

Mitt recept är; var gärna duktig och sträva ständigt efter bättre kvalitet. Men var alltid redo att gå utanför det du/ni kan. Tveka inte att bli nybörjare eller amatörer – när det behövs!

När man noterar ett behov i Svenskfinland är frågan inte "Har jag/vår organisation den rätta kompetensen att göra det tillräckligt bra?" utan "Om inte jag/vi gör det, blir det då ogjort?"

Detta betyder att vi hela tiden bör vara redo att gå över gamla gränser – och över vår egen kompetens. Det är inte ansvarsfullt att bara följa traditionen när verkligheten kräver nya lösningar.

Sist och slutligen: En föregångare är per definition en amatör, efterföljarna kan bli proffs.

Peter Backa

HAR MER ÄN 30 ÅRS ERFARENHET AV ATT UTVECKLA FOLKRÖRELSE OCH BYAVERKSAMHET.

Att betona nyttan räcker inte

Text & Foto Rabbe Sandelin

Professor Paula Rossi vid Uleåborgs universitet jobbar aktivt för att stärka banden mellan den finska och svenska kulturen i Finland. Hon har länge utbildat blivande svensklärare vid Uleåborgs universitet, och varit handledare för över trehundra pro gradu-avhandlingar som behandlat svenskundervisningen i Finland. Hon medverkar i många olika språkprojekt, som Svenska nu, och är delegationsmedlem i Svenska kulturfonden. Hennes övertygande sakkunnighet och entusiasm smittar av sig på alla åhörare.

Paula Rossi börjar gärna med att sätta dagens språkdebatt i historisk kontext. Det ger inte nödvändigtvis direkta svar på de dagsaktuella frågorna, men den historiska bakgrunden behövs för att man skall förstå dagens situation.

– Johan Vilhelm Snellman, som var född 1806, skickades som tioåring till trivialskolan i Uleåborg. Han kom till en stad som hade en klar finskspråkig majoritet, men på den tiden också en synlig och hörbar svenskspråkig minoritet. Staden var även mångkulturell. En del av hantverkarna kom från Sverige, en del från Tyskland. Även ryska soldater och handelsmän bodde i staden, berättar Rossi.

Skeppsbyggandet och den stora handelsflottan upprätthöll kontakterna med andra länder; stadens pojkar och män hade seglat på världens hav och lärt sig mycket om andra länders seder och bruk.

– Språket i trivialskolan var svenska, vilket orsakade märkbara svårigheter för många elever, vilket Snellman senare noterade när han mindes sin skolgång i Uleåborg. Å andra sidan var det många

borgarpojkar som gick i skola bara för att lära sig det svenska språket, som på den tiden var en nödvändighet om man ville nå framgång i livet.

Rossi berättar att man under Snellmans skoltid också läste flera andra språk: latin, grekiska, tyska, ryska och franska. Att lärarnas entusiasm kan spela en stor roll för elevernas vilja att lära sig språk visas av hur det stod till med franskan.

– Av språken var franskan ett frivilligt språk som emellertid var mycket populärt, tack vare en duktig lärare som berikade undervisningen med trevliga anekdoter om Frankrikes historia.

Den största bristen i språkundervisningen var enligt Snellman avsaknaden av undervisning i modersmålet. Han ansåg att man utan tvivel borde ha börjat med modersmålet.

TVÅSPRÅKIGA SKOLOR REDAN 1860. Tvåspråkiga skolor diskuteras ivrigt idag, men de här idéerna är inte nya, berättar Rossi.

– På 1860-talet grundades elementärläroverket i Uleåborg, där undervisningen beroende på undervisningsämnet skulle ske på finska eller svenska.

Till exempel undervisade man franska på svenska, medan historia och geografi gick på finska.

Med detta exempel från 1860-talet i bakfickan är Rossi idag inte någon större förespråkare av tvåspråkiga skolor.

– Frågan om undervisningsspråket orsakade även då ständiga ändringar i läroplanen, och den dubbelspråkiga undervisningen inverkade menligt på elevernas resultat. Efter några år hade eleverna varken lärt sig svenska eller finska, konstaterar Rossi.

Dagens gränsöverskridande kontakter människor emellan ställer oss också inför helt nya utmaningar idag.

– Allt fler personer i Finland har invandrarbakgrund och allt fler har möjlighet att bo och jobba utomlands under sitt liv. Därför kan man säga att det först och främst är viktigt att lära sig umgås med personer med olika bakgrund och modersmål.

Rossi betonar att det egna modersmålet är ett viktigt identitetsmärke för var och en. Men det är onödigt att se en konflikt mellan detta och skolornas undervisningsspråk, där språket och språkkunskaperna ändå utgör kärnan i själva inläringen.

– Eleven behöver språkfärdighet för att kunna förstå innehållet, göra kunskapen till sin egen, och bilda sin egen åsikt om innehållet. Elevernas varierande språkbakgrund måste därför beaktas av *alla* lärare, inte bara modersmållärarna. Alla måste samverka för att elevens språkkunskaper skall bli bättre hela tiden.

När det gäller svenskan påminner Rossi om att skolan är det ställe där alla elever med olika modersmål blir medvetna om vårt lands tvåspråkiga historia och nutid. De flesta finskspråkiga elever och elever med invandrarbakgrund läser svenska som B1-språk, och undervisningens uppgift är då att fostradem till att värdesätta tvåspråkigheten i Finland och det nordiska levnadssättet.

– Som läroämne är svenskan idag alltså både ett färdighets- och ett kulturämne.

SVENSKA NU AVGÖRANDE. Rossi säger att en av de bästa sakerna man gjort för att stärka intresset för svenskan bland finskspråkiga elever är Svenska nu-projektet.

– De vanliga argumenten om nyttan och behovet av svenskan senare i livet väcker inte elevernas intresse för svenskan. Svenska nu:s främsta mål är därför att levandegöra svenskundervisningen genom att förmedla möten på områden där man annars inte talar eller hör svenska, till exempel med att erbjuda elever och personal svensk ungdomskultur från Sverige och Finland.

En extrabonus med Svenska nu:s betoning på kultur är enligt Rossi att det i tillägg till att möjliggöra kontakter mellan unga svenskspråkiga och finskspråkiga elever, dessutom bygger kontakter mellan lärare, föräldrar och beslutsfattare.

– Nätverket har alltså lyckats kombinera språk med kulturevenemang på ett sätt som gett eleverna möjlighet att aktivt använda sina språkkun-

” Man kan säga att det först och främst är viktigt att lära sig umgås med personer med olika bakgrund och modersmål.

skaper. Många elever har konstaterat att de för första gången sett och hört en livslevande svenskspråkig person.

Rossi poängterar att vi idag måste utnyttja alla chanser för att öka förståelsen för flerspråkighet och mångkultur i Finland.

– Det största målet måste vara att väcka *intresset* hos eleverna, så att de upplever svenskan som något nyttigt och trevligt. I idealfall kan allt fler

elever efter att ha läst svenska i skolan – som modersmål eller som andra inhemska – konstatera som Johan Vilhelm Snellman, då han mindes sin skolgång i Uleåborg:

”Skolan lämnade själen öppen och mottaglig för studier *con amore*. Vetandets värld syntes mig så stor – ett obekant lockande land. Jag visste ännu så lite, allt var så tjugande nytt. Detta är min hägkomst från den tidens intryck”. ♦

Ylva är språkvårdare

Text & Foto Benita Ahlnäs

– Jag står stadigt med fötterna i språkvården och ivrar för ett enkelt och begripligt mediespråk utan störande influenser från finskan eller engelskan. En särskild utmaning är att försöka bevara det som är språkligt unikt för respektive tidningshus så att tilltalet inte blir utslätat.

Med dessa ord har **Ylva Forsblom-Nyberg** pekat på det väsentliga i sitt arbete som språkvårdare. Hennes uppgift är inte att vara polis utan att uppmuntra journalisterna i att skriva en god svenska. Arbetsfälten för Ylva Forsblom-Nyberg och hennes kolleger är den finlandssvenska dagspressen, Finska Notisbyrån och Svenska YLE.

Ylvas högkvarter är Hufvudstadsbladet vid Mannerheimvägen i Helsingfors. Utöver vår rikstidning jobbar hon med de övriga tidningarna inom KSF Media, dvs. Östnyland, Västra Nyland och Hangötidningen samt tidningarna på Åland: Nya Åland och tidningen Åland. Det betyder att hon är en hel del på farande fot eftersom regelbundna besök på redaktionerna ingår i arbetsuppgifterna. Vid sidan av detta svarar hon på frågor, kommenterar texter, skriver språkbrev, håller kurser och uppdaterar webbplatsen mediesprak.fi

Samarbetet med kollegerna **Minna Levälähti** och **Annemarie Södergård** är av stor betydelse. Minna Levälähti är språkstöd för Svenska YLE, Finska Notisbyrån och Åbo Underrättelser. Annemarie Södergård samarbetar med journalisterna på HSS Media, dvs. Vasabladet, Österbottens Tidning och Syd-Österbotten. Ytterligare en viktig

part i det finlandssvenska mediespråksamarbetet är Institutet för de inhemska språken.

ARBETE MED JOURNALISTERNA. Treväpplingen Ylva, Minna och Annemarie gör ett viktigt arbete tillsammans med journalisterna för att vårda vårt svenska språk som är utsatt och sårbart. De är anställda inom ramen för projektet *Språkörat* inom Svensk Presstjänst. SFV-Magasinet har lyckats fånga Ylva Forsblom-Nyberg för ett samtal i hennes hem på Drumsö innan hon är på väg till sitt arbete.

Vi öppnar samtalet med frågan om vad svenska språket betyder för Ylva. Svaret kommer snabbt:

– Allt!

Arbetet som språkvårdare är omväxlande och krävande. Omväxlingen ges

”
Hen? Det är ett användbart ord när man vill skriva könsneutralt eller omtala personer som inte vill delas in i ”man” eller ”kvinna”.

i resorna till och från olika tidningshus. På redaktionerna finns Ylva till för att svara på journalisternas frågor och för att delta i arbetet. Journalisternas arbetstempo är hårt med pressläggningen hängande över sig som ett damoklessvärd. Pressmeddelanden flyter in i jämn ström. Man måste prioritera och under tidsbrist få ihop artiklar och reportage på en god svenska. Mycket av materialet är på finska och flertalet intervjuer görs dessutom på finska. Det gäller att med säker språkkänsla få det översatt till en flytande svenska. Korrekturläsare finns inte längre på redaktionerna. När den färdiga produkten har gått i tryck finns det ingen återvändo.

Ylva är angelägen om att påpeka att de finlandssvenska journalisterna har ett gott språk men att det alltid finns

behov av språklig handledning. Hon talar om en viss osäkerhet när det gäller att uttrycka sig på en svenska som är idiomatisk, om ordföljdsfel och prepositioner. Svenskan är utsatt och påverkad av finskan. Tidstjuven gör att känslan för språket borde finnas i ryggmärken vilket inte alltid är fallet i synnerhet när researchen görs på finska.

SAOL OCH MIKAEL REUTER. – Men det finns goda hjälpmedel, påpekar Ylva. Ett är exempelvis webbplatsen mediesprak.fi som språkstöden inom Språkörat administrerar.

Så har *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL) nyligen utkommit i sin fjortonde upplaga. Mammutverket på 1596 sidor borde finnas hos varje journalist och hos alla som är intresserade av svenska språket. I fjol utkom också **Mikael Reuter** med en annan oumbärlig bok, *Så här ska det låta. Om finlandssvenska och språkkriktighet*. Det är en bok som riktar sig till alla som talar och skriver svenska i Finland, särskilt

utanför den privata sfären – till exempel översättare, journalister, informatorer, tjänstemän och inte minst läsare av alla kategorier”.

HEN? Vi kan inte låta bli att fråga om Ylvas inställning till det könsneutrala pronomenet hen? Svaret blir att det är ett användbart ord när man vill skriva könsneutralt eller omtala personer som inte vill delas in i ”man” eller ”kvinna”. Att ordet används och finns i SAOL numera antyder att det fyller en lucka i språket.

Nästa fråga är användningen av *mej*, *dej* och *sej*. De förra formerna finns upptagna i SAOL som variantformer till mig, dig och sig. Det är fråga om vardagliga former som passar bäst i lättäm och kåserande text, enligt Ylva.

VARFÖR SPRÅKVÅRDARE? Det var intresset för svenska språket som avgjorde Ylvas yrkesval. Efter studentexamen från Lönkan (Lönnebeckska samskolan) blev det först studier i Hanken (Svenska handelshögskolan) på korrespondent-

linjen. Efter ett drygt år sadlade Ylva om till Helsingfors universitet för studier i nordiska språk och svensk litteratur. Studierna ledde småningom vidare till jobb som forskningsassistent i samsalsprojektet Svenska samtal i Helsingfors, språkvårdare på Institutet för de inhemska språken, lärare och översättare.

– Det var bara att gå på i ullstrumporna, som Ylva uttrycker sig.

År 1982 gifte sig fil.mag. Ylva Forsblom med läkaren **Arvid Nyberg**. Tre barn föddes under åren 1982–1988. År 2008 anställdes hon i projektet *Språkörat* som hade grundats samma år. Och på den vägen är hon. Inställningen till hennes arbete uppfattar hon som positiv i den dialog hon ständigt för med journalisterna.

Ylvas bästa råd till läsarna?

– Läs mycket svensk litteratur av alla de slag. Det är ett av de bästa sätten att upprätthålla en god svenska både i tal och i skrift. ♦

Åsvalla i Lojo

söker nya eldsjälar

Text & Foto *Rabbe Sandelin*

Svenska föreningen i Lojo äger och förvaltar ett unikt föreningshus, Åsvalla, som uppfördes 1911. Men som så många andra föreningar kämpar Svenska föreningen idag med stora kostnader, och ett stort behov av nya eldsjälar som kunde komma in i verksamheten, utveckla nytt, och föra traditionerna vidare.

Sekreterare Gode Lehtinen, ordförande Susanne Sere, SFV:s Viveka Åberg och tidigare ordförande Rolf Grandell.

Visst kan man tala om traditioner i ett gammalt hus med anor, men idag borde personer som vill aktivera sig främst tänka på vilka fina möjligheter som ett hus som det här erbjuder, säger ordförande **Susanne Sere**.

– Just nu har vi ett svenskspråkigt eftis inhyrt, vilket ger oss behövliga intäkter. Men renoverings- och upp-

rustningsbehoven tar aldrig slut i ett gammalt trähus, så till exempel nästa större projekt, fönstren, kommer åter att kräva yttre stöd och finansiering.

Sere berättar att huset och omgivningen är skyddat av museiverket, vilket förstås ställer egna krav på vad man kan göra med den fastighet föreningen äger.

– Det är ett tvåeggat svärd. Vi har förstås inget intresse av att förstöra en fin

miljö, men till exempel kraven på att bara vissa material får användas i inredningen gör att det mesta blir dyrare att genomföra då något skall renoveras.

KONKURRENS OM MÄNNISKORS TID. Ett upplevt problem är att frivilligverksamhet idag har så mycket annat att konkurrera med då det gäller människornas tidsanvändning. I de flesta familjer arbetar dessutom båda föräldrarna.

Sekreterare **Gode Lahtinen** säger att detta leder till ett tydligt resultat:

– Det är tyvärr mest vi gamyler och pensionerade som har tid att sätta ner på verksamheten. Nu är det vi sjuttio-åringar som under talkona klättrar här i träden utanför, och sågar ner murkna grenar. Yngre krafter skulle verkligen behövas.

Man kunde tro att mycket även hänger ihop med att de svenskspråkigas andel av befolkningen i Lojo minskat från trettio procent till fyra procent sedan föreningen grundades. Men det är inte hela sanningen.

– *Antalet* svenskspråkiga har inte minskat så mycket på grund av inflyttningen. Och idag ökar faktiskt de svenskspråkigas antal lite igen, då många flyttar ut och väljer att pendla till Helsingfors.

Rolf Grandell säger att svenskan i Lojo har en stor fördel tack vare en välvilligt inställd kommunal beslutsmakt.

– Kommunfullmäktige har två gånger enhälligt röstat om att frivilligt behålla Lojos tvåspråkiga status, trots att procentandelen svenskar idag underskrider lagens krav.

VERKSAMHET, TROTS ALLT. Och utan verksamhet är föreningen sannerligen inte. Dagens aktiva ser till att det alltid händer något.

– Vi har litterära kvällar, allsångskvällar för alla åldrar, kockklubbar, vi bjuder in förskolebarn. Vi har olika sorters kulturprogram, vilka bland annat SFV stöder, som författar- och artistbesök. **Ami Aspelund, Thomas Lundin** och **Arne Alligator** har besökt oss, och senast i augusti hade vi webbfenomenet **Christoffer "Gusi" Strandberg** på besök, berättar ordförande Susanne Sere.

– Ibland är det tjugo i publiken, ibland trettio, ibland är det fullt hus. Vi försöker förstås erbjuda något som avviker från det som alla andra håller på med.

TIDERNÄRÄNDRAS. Mycket av föreningslivet och frivilligverksamheten i bygderna uppstod i tiderna på ett

naturligt sätt kring ortens dominerande industri. I Lojo var det kalkfabriken, som i 65 år leddes av **Petter Forsström**, även kallad Kalk-Petter. Han tog väl hand om personalen, stödde föreningsverksamheten, och initierade och bekostade byggandet av många samlingsplatser och fritidsanläggningar.

– Då industriverksamheten sedan avtog eller flyttade bort, samtidigt som mycket annat började tävla om människornas fritid, är det klart att den ekonomiska ekvationen blir lite svår, säger Grandell.

– Men inte är det något att strö aska i håret för, det är bara så som det är, och vi måste anpassa oss.

Till föreningens 100-årsjubileum utkom 2006 en förnämlig historik skriven av **Torsten Bergman**: "Historien kring ett hus i norr". Läser man boken märker man att utmaningarna för tio år sedan långt var de samma som idag. De lösningar som framkastats längs med åren har inte heller förändrats, men Susanne Sere ser åtminstone inte en framtid där föreningen försöker locka

fler aktiva genom att göra sig av med Åsvalla, för att sedan har sin verksamhet närmare Lojo centrum.

– Svenska föreningen utan Åsvalla är så gott som otänkbart. Huset är ändå så unikt i Lojo. Och vi klarar löpande kostnader med att hyra ut huset för fester och bröllop. Det har till och med gått så att arrangerandet av bröllopsfest på Åsvalla blivit en tradition i vissa familjer.

FONDERNAS ROLL. För de stora, nödvändiga husrenoveringarna kring 100-årsjubileet trädde fonder och Lojo stad till, men faktum är att understöd idag främst ges till kulturverksamhet.

– Visst ställer fonderna tacksamt upp när något oersättligt måste räddas. Men till deras uppgifter hör ju främst att stöda kulturaktiviteter, säger Rolf Grandell.

Åsvallas fönster är nästa i renoveringsturen, men det är alltså mycket svårt att få understöd för denna sorts arbeten, som dåligt sammanfaller med fondernas egna stadgar. De är ändå dyra och krångliga att genomföra för föreningar utan extra tillgångar.

– Träet i fönstren är friskt, men det behövs en ordentlig ytreparation. Talkoarbete intresserar inte längre människorna, och det verkar tyvärr även svårt att idag engagera till exempel yrkesskolor för praktik, de svarar att småjobb som dessa inte intresserar eleverna, berättar Grandell.

– Någon artesankurs kunde kanske jobba på fönstren, men vi kan ju inte skicka iväg fönstren till exempel till Ekenäs.

Rolf Grandell tror ändå att förenings- och frivilliga aktiviteter i samhället fortfarande behövs. Kanske nu mer än de senaste åren.

– Folk vill samlas socialt och på riktigt, trots livet på skärmarna. Det hårdnande samhällsklimatet är i sig inget positivt, men det kan också leda till att gemenskapsverksamhet åter får mer fotfäste än individualismen. Saker går i vågor, det visar även vår över hundraåriga historia. Inte ger vi oss så lätt. ♦

Text & Foto Stella Mattsson

KVINNOTIMMEN I VASA

ger vänner i vardagen

En betydelsefull del i lyckad integration är att studera språk. Men det är kanske ännu viktigare för personer som flyttat till Finland att träffa finländarna som vänner – inte alltid som lärare. Röda Korset i Svenska Österbottens distrikt vill främja genuina kontakter och bekantskaper med mångkulturell verksamhet.

Att ha någonstans att träffas och också göra något praktiskt tillsammans – då möts man som jämlikar och då uppstår den verkliga kontakten till samhället, säger **Mona Granholm, Viveca Ollil och Gunilla Westerberg**, tre av Röda Korsets erfarna frivilligarbetare i Vasa.

De har varit med i mångkulturell vänverksamhet i Österbottens svenska distrikt i olika repriser, och nu senast involverade i Kvinnotimmen. De berättar att det gemensamma intresset för att lära känna människor från olika kulturer lockat dem i frivilligarbetet.

TIMME FÖR KVINNOR. Röda Korset ordnar sedan länge vänverksamhet där fokus ligger på att skapa social samvaro och där den frivilliga helt enkelt ger av sin tid. Kvinnotimmen är ett koncept som erbjuder samvaro framför allt för invandrarkvinnor, och fungerar indirekt också som språkträning.

Inom Röda Korset, Österbottens svenska distrikt, planerar och utvecklar **Nina Stubb och Emma Granholm** vänverksamhet och verksamhet inom mångkultur.

– I det här fallet startade vi ganska hastigt och lustigt! Det fanns intresserade, frivilliga som ville göra något och dessutom finansiering. Därtill hittade vi en samarbetspart i SFV Bildning här i Vasa, berättar Emma Granholm.

Imane Haidar har flyttat till Finland från Libanon med sin finländska man. Nu har hon bott i Finland i nio månader, hunnit läsa svenska på Arbis och tar nu itu med finskan. Hon säger att det är kontakten till människor som är avgörande då man vill lära sig språk på riktigt. Haidar hittade Kvinnotimmen via Resurscentret Föregångarna.

– De här kvinnorna är underbara, faktiskt alla kvinnor som var med, säger

Haidar som hoppas att kursen kan fortsätta.

Haidar föredrar att tala engelska då hon har mycket att säga, men under Kvinnotimmens träffar blev det en hel del svenska. Nyfikenhet, intresse för kulturer och viljan att arbeta i Finland motiverar. Att träffa människor från andra länder och lära sig om vilken kultur de kommer från gör att man lär sig ser djupet i alla, säger Haidar, som dessutom lär vara duktig på det libanesiska köket.

– Men under en kurs med Marthorna har jag lärt mig att undvika svinnet i matlagning, berättar Haidar.

– Vi ville ju ha ämnen under träffarna som är lärorika för oss alla. Man delar lättast det som man stöter på i vardagen, inflikar Mona Granholm.

– Ett tema var finländsk vardagsmat. Ingredienserna för libanesisk mat är inte nödvändigtvis så förmånliga här i Finland och då kan man i stället ha stor nytta av att då veta vad som är ”billigt” lokalt, säger Emma Granholm.

VÄNNER UTANFÖR HEMMET. Ett syfte med vänverksamheten är att ge människor möjlighet att umgås i olika grupper, t.ex. utanför familjen och hemmet. Då behöver man ha ett ställe att mötas på men annars kan man hålla programmet ganska enkelt.

– Bara det att man har en tekopp framför sig och kan sitta och prata är viktigt men ibland är det roligt med ett tema. Något praktiskt är bäst. Men inte handarbete, säger Westerberg och resten instämmer skrattande.

– Det behöver inte vara invecklat eller dyrt. En gång åt vi jordgubbar, vilket var nytt för flera i gruppen, berättar Mona Granholm.

Den här gruppen var lagom stor. En större grupp blir lätt för strukturerad så att man t.ex. måste börja be om ordet. Det är också meningen att flera frivil-

liga ska vara involverade så att det inte blir några som ensam ansvarar för varje träff och känner att frivilligarbetet blir betungande.

– Det fina med Kvinnotimmens lokaliteter var att det fanns flera rum att vistas i och då uppstår små mikromöten här och där. Det är bättre än att sitta i en stor ring och prata inför en publik, konstaterar SFV Bildnings verksamhetsombud (Österbotten) **Anna-Karin Öhman**, som var med under en av träffarna.

SVENSKAN GEMENSAM. Att träna språket kommer indirekt och naturligt av att man samtalar om vardagliga ämnen, anser alla. De flesta i gruppen hade gått på språkkurs och hade grundlägg-

”

Det behöver inte vara invecklat eller dyrt.

En gång åt vi jordgubbar, vilket var nytt för flera i gruppen.

gande kunskaper i svenska, men hade inte nödvändigtvis fått använda dem. Det var ingen självklarhet för alla att byta till engelska, så i vissa situationer visade sig svenskan vara det enda gemensamma språket.

– Då måste man framför allt tala tydligt och långsamt och så försöker vi säga samma sak på många olika sätt. Vi började med att presentera oss förstås, och berättade sedan om våra familjer. Det är ju allt sådant som man lärt sig på språkkursen men kanske inte fått säga någon annanstans är på kursen, säger Ollil.

– Att jobba med svenska ord blev inte riktigt av. Det var många som ändå inte kunde svenska så bra. Det kanske hade

Emma Granholm, Gunilla Westerberg, Viveca Ollil, Anna-Karin Öhman, Imane Haidar och Mona Granholm.

”*Det är ju då man blir en del av samhället, då man har någon att hälsa på!*

kunnat bli mera utrymme för just ordkunskap utan att det känns som en språkkurs. Men fast man tycker att man inte ger så mycket ibland så är det ändå några nya ord som fastnar varje gång, tror Westerberg.

– Vi hade massage under en träff. Det var en speciell upplevelse eftersom det inte var bekant för alla och någon var kanske lite misstänksam i början. Sådant måste man tänka på, att vara varsam och informera och sedan visa. I det här fallet märkte vi att alla inte förstod det vi berättade om massage men då får man göra det i praktiken och sedan berätta på nytt, förklarar Mona Granholm.

VAD HÄNDE SEN? För alla inblandade har det varit viktigt att kvinnorna ska känna sig välkomna i samhället även

utanför kurserna – det är egentligen hela poängen med verksamheten.

– Det är det bästa, att man börjar skjutsa hem varandra, att man vinkar då de går förbi med sina barn, känner igen varandra, stannar och pratar. För mig personligen känns det bra, säger Westerberg.

Mona Granholm fortsätter:

– Det är ju då man blir en del av samhället, då man har någon att hälsa på! Den där djupa vänskapen hinner man inte skapa under träffarna kanske, men nu pratar man med de som råkar bo nära en till exempel.

Idealet är att en naturlig kontakt människor emellan uppstår även utanför Röda Korsets verksamhet. En annan, mycket praktisk följd av den här gruppens träffar var att det uppstod en

”rundgång av saker”. Då någon flyttar eller åker annanstans blir det en massa saker man inte kan ta med sig. Då hade man en låda under sista träffen med saker som blivit över.

Med tanke på vänverksamheten har man inom Röda Korset funderat mycket på männen och verksamhet där de kunde träffas under liknande omständigheter. Det är lika viktigt att männen får umgås utanför hemmet och utan familjen en stund, tycker alla. Kanske ligger det något i att de flesta flyktingarbetare och frivilliga är kvinnor och därför automatiskt tänker på kvinnor, funderar man runt bordet. Ollil berättar att många också gärna skulle träffas och umgås med hela familjen, inte alltid så att verksamheten riktar sig till antingen eller.

– Så det här hur man får både män, kvinnor och barn lika delaktiga i verksamheten måste man nog fundera på hela tiden, påpekar Ollil.

ALLA ÄR VÄLKOMNA. Även några finskspråkiga kvinnor hittade gruppen. De ville öva svenska, och dök också upp med studiekompisar från Österrike och Tyskland.

– Tyvärr hann vi inte marknadsföra Kvinnotimmen den här gången, men det blir framtidens grej. Folk måste få höra om gruppen och veta att den finns. Många som inte vetat skulle säkert gärna ha fått stödet.

Emma Granholm berättar att vänverksamheten i hela landet fått ett rejält uppsving under sommaren.

– Populärast just nu är vänkursen med fokus på flyktingar. 4-6 sådana startar runt om i distriktet nu. Via oss får sedan vänfamiljer och vänner kontakt med varandra. Kvinnotimmen ska enligt planerna också fortsätta under hösten.

Om du är intresserad av att bli frivillig hos Röda Korset, gå in på www.rodakorset.fi ♦

Text Ann-Sofi Backgren

Skärgårdsön Bergö

– *finländskt pilotområde i europeiskt projekt*

Leadpartnern Ann-Sofi Backgren under framtids- och utvecklingsworkshopen på Bergö.

FOTO: JASMINE NEDERGÅRD

och modeller med hjälp av storytelling. På basen av pilotering formas sedan det slutliga materialet som skall finnas tillgängligt för alla på en Europeanivå.

I Finland är det skärgårdsön Bergö som utgör ett pilotområde. De berättelser som ska tas fram, ska vara framtidsinriktade med fokus på att utveckla byasamhället. I mitten av augusti 2015 hölls en framtids- och utvecklingsworkshop på Bergö under Ann-Sofi Backgrens ledning.

VÄRLDSARVET KVARKENS SKÄRGÅRD.

Nästa år firar världsarvet Kvarkens skärgård 10-års jubileum. Kvarkens skärgård finns på UNESCO:s lista som naturarv och stora delar av Bergös öar och holmar finns med på denna världsarvslista. Det kommande jubileumsåret togs därför tillvara. Temat för workshopen blev att se möjligheter för Bergös del med tanke på världsarvsstatusen med hänsyn till inflyttning, utveckling och företagande. Genom en utvecklingsprocess tog bergöborna fram de utvecklingsåtgärder de ville se på Bergö.

Nästa process blir att skapa marknadsföringsinriktade berättelser som bör utmytna i nya företagsidéer och samverkan. Redan på första workshopstillfället kom många intressanta företagsidéer och tankar fram. Det skall bli spännande att få vara med och leda projektet såväl lokalt som internationellt. Vill ni följa med hur projektet framskridder, så följ gärna projektet via hemsidan www.rsrc.eu. ♦

Bergö, den f.d. skärgårds-kommunen ute i Kvarken, numera skärgårdsby i Malax kommun och Årets by i Österbotten 2014, ingår som pilotområde i ett av EU-kommissionens finansierade program och projekt via ERASMUS+. Projektägare är Svenska Folkskolans Vänner (SFV) och leadpartner specialsakkunnige **Ann-Sofi Backgren** på SFV Bildning. De övriga parterna kommer från Sicilien, Rumänien, Slovenien, Tjeckien, Spanien, Nederländerna, Nordirland och Danmark. Projektets namn är Raising Strong and Resilient Communities och projekttiden 1.9.2014-31.8.2016. Finansieringen i Finland kanaliseras via CIMO.

STORYTELLING. Projektet går ut på att ta fram olika undervisningsverktyg som kan användas inom fri bildning, riktade till vuxna där fokus ligger på aktivt medborgarskap och deltagande. Inom ramen för detta projekt använder man sig av storytelling eller berättande. Projektet kommer att ta fram en manual inom storytelling för utbildare och lärare, kurskoncept för vuxenutbildare, samt video- och ljudmaterial som förevisar best practice och samtidigt fungerar som instruktion.

Verktygen utvecklas genom att de olika parterna, som representerar olika byasamhällen, landsbygdsamhällen, stadsdelar och organisationer i olika delar av Europa, testar metoder

CHRISTOPH TREIER

Hjälper andra att nå sina mål

När Christoph Treier startade sitt företag CT Coaching & Training år 1997 var mental träning ganska obekant och främmande i Finland. I dag är det ett känt begrepp och han är en av de ledande mentala tränarna inte bara i Finland, utan också i Europa. Möt Christoph Treier som hjälper bland annat idrottare, företagsledare, politiker och sångare att prestera på toppnivå.

Christoph Treier dyker upp en halv timme innan hans föreläsning ska börja. Precis som överenskommet.

Han har jeans, pikétröja och sneakers. Med ett fast handslag och ett leende hälsar han på mig. Jag visar honom vägen till salen där han ska hålla sin föreläsning vid Yrkeshögskolan Novia, Campus Raseborg, i augusti 2015. Temat för hans föreläsning är mål, motivation och mod. Det är något han kan. Sedan år 1997 har han jobbat som mental tränare och hjälpt andra att nå sina drömmar genom att sätta upp mål. Mätbara mål. Han poängterar betydelsen av att sätta upp mål som man kan mäta och som känns realistiska. Vi ska återkomma till det.

HAN FLYTTADE från Schweiz till Åland år 1990. Där jobbade han några år som idrottsinstruktör. Innan han flyttade till Finland hade han studerat psykologi och idrott vid Basel universitet i Schweiz. År 1997 startade han företa-

get CT Coaching & Training som då riktade sig till idrottare, föreningar och idrottsförbund.

Det riktiga startskottet fick hans karriär år 1998. Det var året då rallyföraren **Marcus Grönholm** tog kontakt med Christoph Treier för att få mental träning i jakten på ett efterlängtat kontrakt med ett fabrikssteam. Samarbetet inleddes. Marcus Grönholm fick smaka på segerns sötma redan under sin första säsong som rallyproffs i Peugeotstallet år 2000. Han blev världsmästare. År 1999 skrev Christoph Treier proffskontrakt med Peugeot och hans karriär som mental tränare tog fart på riktigt. Vilken betydelse den mentala träningen hade för Marcus Grönholms framgång förklarar Christoph Treier, något anspråkslöst, så här:

– Den mentala träningen var en pusselbit i hela hans träning.

REDAN I SLUTET AV år 2000 var han internationellt känd som mental tränare. I dag reser han omkring 300 dagar per år för att coacha toppidrottare och företag världen över. Förutom

svenska, talar han engelska, tyska, italienska, franska, vilket naturligtvis är en stor fördel. Eftersom mental träning har visat sig ha en positiv effekt inom idrotten har också företag allt mera börjat intressera sig för vad mental träning kan resultera i inom ett företag, på en arbetsplats.

– Mitt mål är att hjälpa andra att nå sina mål, säger han och fortsätter:

– Allt för ofta sätter vi upp felaktiga mål. Vi säger till oss själv vad vi inte vill, till exempel inför ett tal "Jag vill inte göra bort mig", "Jag vill inte rodna", "Jag vill inte börja stamma". I stället ska vi ha en föreställning om vad vi vill göra och vad vi vill uppnå, till exempel "Jag ska stå lugnt inför åhörarna", "Jag ska tala långsamt och tydligt". Vi måste säga till hjärnan vad vi vill. Inte vad vi inte vill eller vad vi vill undvika. Det här kallar han för Taxiprincipen.

– Vi stiger ju inte in i en taxi och berättar vart vi inte vill åka. Vår hjärna fungerar som en taxiförare. Den behöver en tydlig adress dit vi vill och dit vi är på väg. Vår hjärna arbetar med bilder. Vi måste därför visionera det vi vill

uppnå. Bilden avgör vad vi får för känslor, säger han.

FÖR ATT VI SKA vara motiverade måste våra mål vara självvalda och påverkbara.

– Vi måste kontinuerligt fråga oss själva: Varför gör jag det här? Varför vill jag uppnå det här? Vi måste hitta drivkraften i våra mål. Om vi kan svara "För att jag vill göra det här!" är förutsättningarna störst för att målen ska uppnås. Om vi känner att vi gör något för någon annans skull är motivationen sällan hög. Vi måste hitta den inre motivationen. Och, vi måste sätta upp mätbara mål, så att vi vet när vi har uppnått målet, säger han.

– Om du tänker "I dag ska jag jobba så effektivt som möjligt!" vet du inte när du har uppnått målet.

Han fortsätter med ett exempel.

– Om du i stället tänker "I dag ska jag jobba effektivt två timmar med den här arbetsuppgiften!" vet du när du har uppnått ditt mål.

LIKASÅ MÅSTE VI sätta upp realistiska mål. Detta kräver och förutsätter självinsikt.

– De mål du sätter upp måste du kunna föreställa dig. Fråga dig själv: Hur ska det se ut? Vad kan jag föreställa mig? Sedan kan du börja planera. Låt dig inte påverkas av andra. Välj själv. Tro på dig själv! Ge inte upp! För att en dröm

”

Vi måste säga till hjärnan vad vi vill. Inte vad vi inte vill, eller vad vi vill undvika.

→

ska bli ett mål, måste det finnas en plan. Du måste kunna se vart du vill komma. Sätt upp en bild, steg för steg, säger han.

Att arbeta med rätt tidsperspektiv är relevant. Allt som är längre fram än sju veckor upplever vi som avlägset och abstrakt. Därför lönar det sig att sätta upp mål med sex veckors perioder. Då hålls motivationen uppe och arbetssättet blir effektivt och smart. För barn och ungdomar är tidsperspektivet naturligtvis kortare.

– För yngre skolbarn måste man sätta upp mål för samma dag eller möjligen till nästa dag, säger han. Belöningen då? När kommer den?

– Den kommer när du har nått ditt mål, säger han.

– Jag kan till exempel sätta upp ett mål att jag vill få publiken att le eller skratta under en föreläsning. Lyckas jag med det har jag nått mitt mål. Det ger mig motivation. Och det är mera värt än någonting annat.

ATT JOBBA MOT MÅL kräver förutom god självinsikt också ett gott självförtroende.

– Ingen av oss föds med dåligt självförtroende. Olika faktorer påverkar oss och vår uppfattning av oss själva. Hur motiverar du dig själv i ditt arbete som mental tränare?

– Mitt mål är att hjälpa andra att nå sina mål. Varje gång jag ser att någon uppnår sina mål, när jag också mina mål. Det här ger mig motivation och glädje. Jag får ofta vara delaktig i någon persons framgångsupplevelse, säger han. Till Christoph Treiers arbetsmetoder hör att ge klienten konkreta verktyg för hur hen kan jobba mot sina mål.

– Jag ger min syn på hur vi kan nå målen. Sedan jobbar vi enligt verktygen. Därefter utvärderar vi genom att ställa frågorna ”Var står vi nu? Vart vill vi?” Vi ser aldrig bakåt. Bara framåt. Det är framtiden vi kan påverka. Vi har ett gemensamt mål, en gemensam adress. Han träffar klienten regelbundet, alternativt per telefon eller e-brev.

” Att arbeta med rätt tidsperspektiv är relevant. Allt som är längre fram än sju veckor upplever vi som avlägset och abstrakt.

– Jag ställer hela tiden frågorna ”Varför? Varför gör du och vi detta?” Han använder samma metoder vare sig klienten är en idrottare, företagsledare, politiker eller ungdom.

MAN SKULLE KANSKE kunna föreställa sig att höjdpunkterna i Christoph Treiers arbete är när han får vara delaktig i någon idrottares efterlängtade guldmedalj, OS-medalj eller världsmästerskap. Men så känner inte han. Det finns något han värdesätter ännu högre. Det är när någon person tackar honom för att han hjälpt personen att inse att hen måste göra något för att förändra något i sitt liv. Det handlar om den vanliga personen. Det vardagliga livet.

– Om jag kan hjälpa någon att skapa en positiv förändring i livet. Det är värdefullt för mig. Och ger mig motivation att fortsätta mitt arbete, säger han.

ALLT FLERA SKOLOR och idrottsföreningar anlitar Christoph Treier för att tala till barn, föräldrar, lärare och juniortränare.

– Speciellt inom junioridrotten finns mycket att göra. Tyvärr händer det ofta att föräldrar vill förverkliga sina drömmar genom sina barn. Det här gör att barnen känner en negativ press och höga förväntningar hemifrån, säger han. Han samarbetar bland annat med Hem och skola och Folkhälsan. Skolor och föreningar kan således bjuda Christoph Treier som föreläsare. Under hösten 2015 kommer han att besöka högstadieskolor i Svenskfinland för att tala om temat tobak och snus.

– Här utgår jag från vinklingen ”Vad bra att du inte röker eller snusar!” Jag bekräftar fördelarna med att inte snusa eller röka.

OMVÄXLINGEN I SITT arbete som mental tränare passar honom. Han arbetar mycket. Någon egentlig semester hinner han knappt ha.

– Semester? Det har jag hela tiden, säger han och skrattar. Jag känner mig privilegierad att få jobba som mental tränare. Jag får träffa så många människor och tack vare arbetet se så många länder, städer och platser i världen. Det är få förunnat. ♦

Varje flykting är en medmänniska

Hur kan politiker vara så blåögda och oinformerade? Man borde ju ha vant sig vid det politiska systemets svagheter, antingen det handlar om demokrati eller diktatur. Ändå är det förvånande att flyktingkatastrofen kan komma som en överraskning för många av Europas ledande beslutsfattare. I stället för att lyssna till obundna bedömare som tidigt insett omfattningen av krisen i Syrien har de flesta, inklusive den finländska regeringens S-trojka, hoppats på att förnuftsens realpolitik ska segra.

Utrikesminister **Timo Soini**, som på rekordtid gjort mer än de flesta för att skada bilden av sitt land ute i världen, vill helt enkelt inte se de enskilda människorna bakom kollektivordet flyktingar. Fortfarande tycks han och hans anhängare tro att Finland har en reell chans att klara sig undan det ansvar som medlemskapet i EU medför.

Det är att ställa sig på samma linje som Danmark, en ilsken igelkott bakom gemytet. För att inte tala om Ungern, denna sorgliga nationella skepnad som under **Viktor Orbans** ledning anknyter till en gammal tradition av rasism och främlingsfientlighet. Nobelpristagaren **Imre Kertész**, präglad av att ha överlevt Auschwitz, gick i exil på grund av de nationalistiska underströmmarna. Själv minns jag från tidiga besök i Budapest på 1970-talet hur behandlingen av romer chockerade den som uppfostrats att se människors lika värde. Musiker som fredligt spelade på huvudstadens krogar blev bokstavligen bespottade av sin publik.

Finns det då ingen ljuspunkt i mörkret? Knappast på det politiska planet.

Kriget i Mellanöstern, själva kärnan i problematiken, tycks snarast eskalera. Den svenske fredsforskaren **Magnus Ranstorp** säger i en intervju att han inte vågar hoppas på en lösning under sin livstid: ”Och jag är femtio”.

Flyktingproblemet lär följa oss under decennier. Men den humanitära ”väckelse” som följt i krisens spår är onekligen hoppgivande. Människors vilja att hjälpa visar att det fortfarande finns uppbyggande krafter i samhället, att begreppet solidaritet för många har kvar sin betydelse, formulerad redan av Jesus i Matteusevangeliet: ”Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem”. Och till dem som begriper allvaret hör inte minst Tysklands förbundskansler **Agneta Merkel**, den globala politikens klarast lysande stjärna. Hon borde vara en given kandidat till Nobels fredspris.

När dramatiska rapporter från Ungerns och Österrikes gränser fyller medierna gör jag ett besök på Island. Storm och ett oavbrutet regnande fördystrar tillvaron på sagornas ö. Reykjavik hukar under elementens raseri. Men även här öppnas hjärtan för världens lidande. Inte på politikerhåll, förstås, utan i ett privat initiativ. Snabbt insamlas 14 000 namn, med författare och jurister i spetsen, som förespråkar att ön vid världens ände borde ta emot åtminstone 5 000 flyktingar från Syrien!

Det är kanske en utopisk tanke av praktiska skäl. Men islänningarna visar en sann humanism och medkänsla, som ger tröst när tron på människans inneboende godhet vacklar.

Gustaf Widén

ÄR JOURNALIST OCH FÖRFATTARE
SAMT MEDLEM AV SFV:S STYRELSE.

Svenska studieförbundet

bevakar organisationernas intressen

Text & Foto Stella Mattsson

Svenska folkskolans vänner har sedan 1978 upprätthållit svensk studiecentralverksamhet i samarbete med Svenska Studieförbundet och haft det finlandssvenska organisationsfältet som medlemskår. Från och med den här hösten har förbundet en ny, klarare och självständigare profil och framför allt en egen verksamhetsledare.

Den nya verksamhetsledaren **Mari Pennanen**, som tidigare arbetat vid dåvarande Svenska studiecentralen, och ordförande **Tomas Järvinen** står inför en händelserik höst med Svenska studieförbundet. Pennanen har inlett sitt arbete för ungefär en månad sedan och ser nu fram emot att få grönt ljus för flera av de planer man vill förverkliga inom ramen för förbundet. Än kan det dröja innan den konkreta verksamheten kommer igång och verkligen syns, men redan nu har man kommit igång med det basala:

– Vi har en egen hemsida och massor idéer, berättar Pennanen, vars arbetsplats finns i samband med Finlands Svenska Ungdomsförbunds kansli i SFV-huset G18 (4 vån.).

– Den här hösten planerar vi verksamheten. Det är en naturligtvis en stor förändring att nu ha en verksamhetsledare som har tid att bekanta sig med organisationerna och börja kartlägga deras behov, säger Järvinen.

Enligt Pennanen är det viktigt att Studieförbundet riktar sig direkt till organisationerna, och därför planerar man besök hos samtliga medlemmar.

– Nu vill jag börja med att faktiskt träffa alla 56 medlemsorganisationer i Studieförbundet, eftersom vi ska fungera som en slags intresseorganisation för dem och samla deras idéer hos oss. Det ska bli roligt att resa runt i Svenskfinland, men en stor majoritet av medlemsorganisationernas huvudkanslier finns trots allt i Helsingfors, konstaterar Pennanen.

MEDLEMSKÅREN ÄR KÄRNAN. Studieförbundet kommer inte direkt att försöka nå ut till allmänheten eller lyfta fram själva förbundet. Kommunikationen sker i första hand mellan verksamhetsledaren och organisationerna. I stället kommer rollen som påverkare i bakgrunden att synas indirekt i den kommande verksamheten.

Järvinen och Pennanen tror att de flesta organisationer stöter på samma

problem och utmaningar, och resursbrist är förstås inte ovanligt.

– Vi vill hjälpa till med att sammanföra organisationerna, presentera dem för varandra och till exempel definiera vad man skulle vilja satsa på och arbeta för. Men det är inte direkt någon här som löser problemen i praktiken utan vi vill främst koppla ihop rätt aktörer med varandra, förtydligar Pennanen.

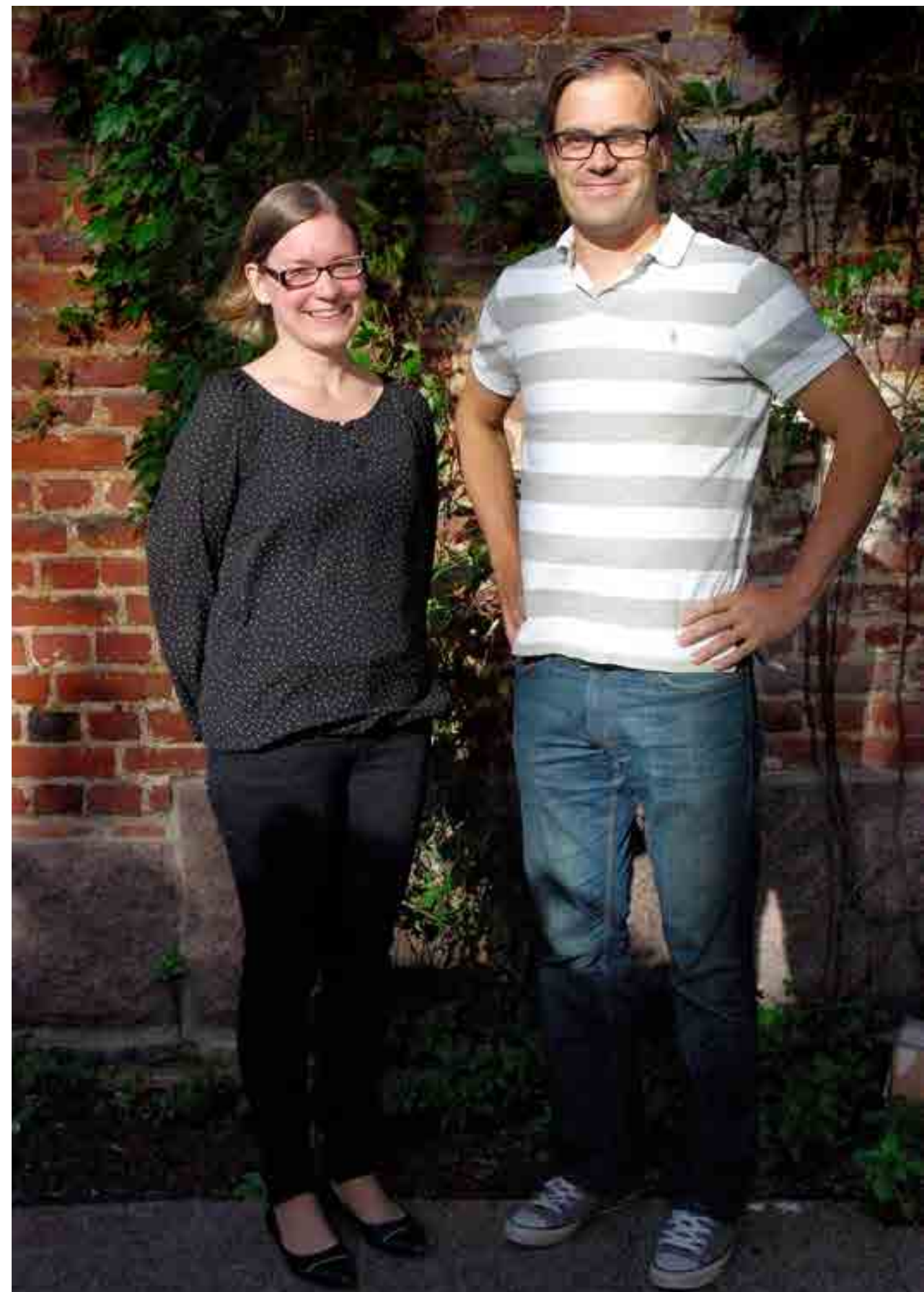
Järvinen fortsätter:

– Vi hoppas också kunna informera om sådant som pågår i samhället och berör organisationernas vardag, till exempel om förändringar i lagstiftning.

En konkret plan är att skapa olika nätverk för personer som arbetar inom organisationerna. Eftersom många arbetar ensamma med sina uppgifter är det bra att kunna träffa t.ex. andra ekonomiansvariga.

Studieförbundet och SFV:s studiecentral SFV Bildning kommer även i fortsättningen att samarbeta för att erbjuda det finlandssvenska organisationslivet stöd, föreningsinfo och praktisk verksamhet. Statsunderstöd för kurser och studiecirklar beviljas av SFV Bildning.

Besök Svenska Studieförbundet på www.studieforbundet.fi ♦

Bildning

stärker demokratin

Leder verksamheten. Jonas Ahlskog fungerar som verksamhetsledare för Folkets bildningsförbund. Trots små resurser har förbundet lyckats ordna medborgardiskussioner med bra respons.

Text & Foto Lars Sjöblom

Folkets Bildningsförbund arrangerar ständigt allmänna diskussioner om samhällsfrågor. Visionen är att bygga broar till de finskspråkiga och att fungera som medborgarforum för hela Svenskfinland.

Under nästan 70 års tid har Folkets Bildningsförbund drivit samma syfte: att främja demokratiska samtal på svenska i Finland om kultur och samhälle. Särskilt vill man trygga fortlevnaden av öppna offentliga samtal för allmänheten.

Förbundet grundades som en del av DFFF, men efter 1991 har de politiska skygglapparna försvunnit.

Då skedde en ombildning av organisationen och FBF blev en ideell förening.

Verksamheten fungerar nu med en styrelse och en funktionär, säger **Jonas Ahlskog** som fungerar som förbundets verksamhetsledare.

Rollen som verksamhetsledare beskriver han som till stor del ideell: lönemässigt jobbar han ungefär 15 procent som förbundets funktionär. Det gör han vid sidan om sin doktorandtjänst i filosofi vid Åbo Akademi.

Förbundet har numera 70 medlemmar, som består av både privata personer och andra föreningar och organisationer. Medlemsutvecklingen har varit

konstant, men någon särskild målgrupp har man inte.

– Vi riktar oss till den breda allmänheten. Närmare sagt alla de som vill ha fri bildning på svenska, säger Ahlskog

BRETT SPEKTRUM. Förbundets verksamhet går främst ut på att arrangera olika seminarier och diskussionstillfällen. Evenemangen kännetecknas av att man inte satsar på skilda teman.

– Vårt mål är att skapa ett brett spektrum av synvinklar. Vi vill gärna lyfta upp alternativa röster genom att exem-

pelvis bjuda in föreläsare som kan ge nya synvinklar på frågor som diskuteras i media, säger Ahlskog.

Ett exempel kan tas från filosofidagarna som sedan 1997 årligen ordnas i Korpo. I år hade man som tema om demokratin framtid. Bland annat statsvetaren **Ann-Cathrine Jungar** förklarade populistvägen och den danske filosofen **Henrik Jøker Bjerre** gav en kritisk analys om yttrandefriheten.

Vill ville särskilt uppmärksamma demokratin problem. Valdeltagandet i Finland har blivit allt lägre och det finns ett svalt intresse för att delta i demokratiskt beslutsfattande, exempelvis genom partipolitiken. Det är ett problem med olika synvinklar, säger Ahlskog.

Evenemanget besöktes av 60-70 personer, vilket är medelantalet genom åren. Men man arrangerar också filosoficaféer året runt. Dessa ordnas fem gånger under hösten och fem under våren. Caféerna behandlar allt från politik till kulturella och existentiella frågor.

Vanligtvis brukar vi ha 25-50 personer på dessa evenemang. Vi låter föreläsaren prata en timme och sen öppnar vi en allmän diskussion, förklarar Ahlskog

BROAR TILL FINSKAN. Folkets bildningsförbund beviljades 5000 euro av Svenska folkskolans vänner i år. Bidraget gavs inom ramen för samarbete över språkgränserna och specifikt för att bjuda in nordiska föredragshållare till FBF:s tvåspråkiga bildningsevenemang.

– Vår idé är att visa på hur svenskan i Finland är nyttig som ett fönster till en nordisk samhällsdebatt. Många av de finskspråkiga deltagarna har varit positiva till att det ordnas medborgarforum på svenska i Åbo med initierade nordiska talare. Finskspråkiga kan även ställa frågor på finska, säger Ahlskog.

Man har också låtit evenemanget reflektera att finskspråkiga deltagare

Vi riktar oss till den breda allmänheten. Närmare sagt alla de som vill ha fri bildning på svenska.

finns. Bland annat har **Arja Alho** deltagit som gästföreläsare på finska. Men Ahlskog poängterar att de svenska villkoren är viktiga.

Det krävs att man åtminstone förstår svenska för att delta i våra diskussioner. Dessutom finns det ingen brist på finskspråkiga diskussioner. Viktigt är att man ordnar medborgarforum också på svenska i Finland.

SAMTALSDEMOKRATI. En levande demokrati kräver aktiva diskussioner om samhällsfrågor, men även folkbildning. Ahlskog anser att FBF, som en del av den fria bildningen, är en demokratisk institution.

Öppna forum är ett bidrag att stärka demokratin. De blir allt mer viktiga när diskussioner förs på nätet, där diskussionerna lätt blir alltför ensidiga.

– Vi behöver diskussioner som tar fram olika synpunkter.

Han poängterar att man i Sverige har lyckats med att utveckla det demokratiska samtalet. Man har även en bättre förståelse för den fria bildningen och man kommer med konkreta idéer hur man kan arrangera öppna medborgarforum.

– Det ser man på diskussionerna i Sverige hur olika synpunkter kommer fram, fortsätter Ahlskog.

Den största utmaningen för bildningsförbundet är ekonomin. Man får fortfarande statsbidrag, men andelen är liten och staten har skurit ner på stöden till fri bildning. Därför är man enligt Ahlskog tacksam för stöden från de finlandssvenska stiftelserna och fonderna.

– Dock skulle jag hoppas att man skulle ha långsiktiga stöd. Eftersom vi

har en livskraftig och kontinuerlig verksamhet finns det en önskan för längre stöd.

Vidare förundrar sig Ahlskog på statens politik gällande fri bildning: om en organisation arrangerar medborgarforum som stärker demokratin, varför stöder man inte sådan verksamhet?

FRAMTIDEN. För bildningsförbundets del tycker Ahlskog att framtiden ser ljus ut. Vad man vill åstadkomma är att fördjupa rollen som ett medborgarforum för hela Svenskfinland. På grund av FBF:s ekonomiska situation har verksamheten till stor del koncentrerats till Åbo.

– Visserligen har vi ordnat evenemang i Österbotten och Helsingfors, men om bara finansiering kan erhållas skulle vi gärna satsa mera på den biten. Våra föreläsningar har fått bra respons – och det finns ett behov av medborgarforum på svenska, avslutar Ahlskog. ♦

Folkets Bildningsförbund

- ♦ Grundat: år 1946
- ♦ Medlemsantal: 70 (personer och organisationer)
- ♦ Budget: c. 40 000 euro
- ♦ Största finansiärer: Svenska kulturfonden, SFV, Undervisnings- och kulturministeriet, Konstsamfundet, Åbo Stad, Otto A Malms fond, William Thuringstiftelse, Svensk-österbottiska samfundet, Kulturfonden för Sverige och Finland.

Vad är nu detta?

Nya tidningar överraskar

Text & Foto Thomas Rosenberg

I slutet av april detta år utkom det första numret av Nya Östis. En tidning som uppkom för att fylla tomrummet efter Östra Nyland, som lades ner i januari 2015.

Efter fem månader och ett tjugotal nummer (NÖ utkommer en gång i veckan) kan man lugnt konstatera att tidningen blivit en succé. Antalet prenumeranter steg omedelbart över tusenstrecket, och börjar redan närma sig siffrorna för gamla Östis. Man har tagit stora delar av den lokala annonsmarknaden, och tidningens innehåll och yttre är tämligen proffsigt.

Det sistnämnda är anmärkningsvärt eftersom tidningen helt utges med frivilliga krafter, genom så kallad medborgarjournalistik. Det finns ingen egentlig redaktion, ingen postadress, inga fastanställda, endast en ansvarig chefredaktör utan lön – **Kim Wahlroos** (eftersom lagen kräver det). Material har man gott om, eftersom det hela tiden flyter in texter, puffar och annat material från läsekretsen. Men framför allt av de fasta medarbetarna, av vilka flera är ungdomar – också det en välgörande motvikt till allt tal om att ungdomar inte längre läser, allra minst dagstidningar.

Entusiasmen kring och glädjen över tidningen är påtaglig överallt i Lovisanejden. Och det kan man förstå, så förkrossade som många blev över att

den tidigare så trogna lokaltidningen försvann, och ersattes av en HBL-hybrid som mer eller mindre övergav den egna nejden.

Exemplet har redan smittat av sig. I början av september utkom även första numret av Nya ÖB, med en första gratisupplaga på hela 21 500. En tidning som ersätter tidigare nedlagda Österbottningen, eller ÖB. Situationen i Karlebyregionen är ju i många avseenden identisk med den i Lovisanejden – sorgen och frustrationen över förlusten av den egna tidningen var lika stor. I Kokkola har man grundat ett aktiebolag för ändamålet, medan man i Lovisa har en utgivarförening bakom den nya tidningen, men i övrigt är konceptet likartat.

SÅ SKULLE DET JU INTE GÅ! Vad ska man nu säga om allt detta? Så här var det ju inte alls meningen att det skulle gå – åtminstone om man får tro medieanalytikerna och medieforskarna. "Printen" har länge varit dödförklarad, och man säger att det bara är en tidsfråga innan dagstidningarna får lägga lapp på lyckan. "Några år bara, och sedan har vi på sin höjd två dagstidningar kvar i Svenskfinland".

I vårt land gäller för tidningsbranschen, liksom för förlagsbranschen, att det i för-

sta hand är de stora som tvingats på knä. Helsingin Sanomat har tappat dramatiskt på bara några år, och de stora bokförlagen är en skugga av sitt forna jag. Men i stället kommer nya uppstickare, drivna av entusiaster och entreprenörer med förmåga att utnyttja de drivkrafter som aldrig kommer att försvinna: behovet av det nära och lokala – och njutningen av att kunna läsa på papper.

Vad vi alltså ser framför oss är en strukturomvandling av stora mått – men inte på det sätt experterna trodde. Att mediefältet på grund av den tekniska utvecklingen på gott och ont skulle fragmentiseras, det var alla överens om, och det ser vi omkring oss hela tiden. Men utvecklingen har också gett nya möjligheter, inte bara för snabb digitalisering och globalisering utan också för dess motsats, det vill säga nyhetsproduktion och nyhetsförmedling på gräsrotsnivå – med "gårdagsteknik".

Man har nämligen grovt underskattat två saker. För det första att människan har ett outsläckligt behov av lokalitet och nära gemenskaper, för det andra att väldigt många vid sidan av de snabbare medierna, också i framtiden vill ha kvar det tryckta formatet. Framför allt när det gäller böcker och tidskrifter – de utpräglat långsamma medi-

Camilla Stjernwall-Malmberg, en av stöttepelarna bakom Nya Östis.

erna – men också när det gäller dagstidningen, inte minst den lokala. Den vill man inte mista, även om man flyttat bort från hemorten.

På annat sätt kan man inte förklara den seghet med vilken det tryckta formatet lever kvar, och nu växer fram som nya knoppar, i ruinerna efter krisande storförlag och tidningskoncerner.

SKRATTAR BÄST SOM SKRATTAR SIST. När det gäller bokutgivningen är den årligen utkommande Bokkatalogen (som i år fyller 30 år!) en god mätare. De stora förlagens dominerande roll är ett minne blott. På finlandssvenskt håll har vi ju kvar bara ett, efter fusionen mellan Schildts och Söderströms – delvis framtingad just av dyra fel-

satsningar på digital utgivning. Antalet egenutgivare och mikroförlag växer däremot hela tiden, och inget tyder på att takten skulle avta.

Efter förlagsfusionen var många upprörda över koncentrationen, och bristen på konkurrens inom förlagsvärlden. Oron visade sig vara helt obefogad, eftersom alternativen i dag är väldigt många. Däremot kommer det förmodligen ännu att ta en tid innan de stora tidningarnas kultureddaktörer och andra traditionella kvalitetsdomare har insett det.

Detsamma gäller dagstidningarna, där förändringarna ute på fältet inte tycks ha nått expertisen inom tidningshusen och universiteten. Eller så vägrar man helt enkelt se dem. Låt mig ta två exempel.

”

Efter förlagsfusionen var många upprörda över koncentrationen, och bristen på konkurrens inom förlagsvärlden.

Kulturchef **Fredrik Sonck** kommenterar i en kolumn i HBL 7.9.2015 den osannolika svenska framgången ETC, den uppkäftiga tidskriften med drygt 30 år gamla anor. Den utges sedan 2014 som nationell dagstidning under namnet Dagens ETC, hela fem gånger i veckan (och sedan maj sex dagar), med en redaktion på 25 personer och en upplaga på cirka tiotusen. "Man hade kunnat skratta sig fördärvad", konstaterar Sonck, "om konceptet inte visat sig vara en succé".

Hur är det möjligt? Enligt Sonck av två orsaker: dels genom högklassig →

Medborgarjournalistik och frivillighet i all ära, men man frågar sig ändå hur det i längden ska gå med både orken och kvaliteten.

journalistik, dels profilen som rödgrön morgontidning för högutbildade. Kvalitet, alltså, för en välbeställd läsekrets. Och där har Sonck förmodligen rätt. Men han ser inte det mest uppenbara, antagligen för att det är tabu inom tidningsvärlden: det finns fortfarande ett stort sug efter en högklassig dagstidning på papper. Och mer så, ju magrare dagstidningarna blir, upptagna som de är av kampen om marknadsandelarna på den digitala marknaden.

I en kolumn i HBL 16.9.2015 kommenterar KSF:s VD **Barbro Teir** de färskaste resultaten i den nationella medieundersökningen KMT (Kansallinen mediatutkimus). Nedgången för papperstidningen har visserligen fortsatt, men det tryckta ordet är fortfarande ohotad etta bland läsarna med

83 procent, jämfört med dator 54 procent, mobiltelefon 41 procent och pekplatta 26 procent. Teir konstaterar att tappet för HBL:s del under våren 2015 var större än vanligt, eller 13,5 procent. Men så kommer det intressanta: "Detta är ingen överraskning utan ett kalkylerat resultat av den tidningsomläggning som genomfördes i januari i år, där vi började dela mera material mellan HBL, Västra Nyland och Östnyland. Ungefär hälften av de prenumeranterna som har två eller flera tidningar har valt att övergå till 5+2-prenumerationer, vilket syns i HBL:s läsarsiffror."

Helt medvetet, alltså. Många var upprörda efter omläggningen i vintras, men det var få som visste att strategin var medveten, inklusive den stora förlusten av prenumeranter. Det viktigaste för utgivarna var att få ner de skyhöga kostnaderna för distributionen av papper. Men då missbedömde man nog grovt stämningarna bland sina läsare.

BRISTANDE MARKKONTAKT. Något som motsvarar ETC får vi knappast se i Svenskfinland, därtill är vår läsekrets alltför liten. Men man kunde väl säga att Ny Tid (där Sonck tidigare var chefredaktör) delvis fyller den nischen. Hos oss finns tillväxtutrymmet framför allt i lokaljournalistiken, vars betydelse våra tidningskoncerner HSS och KSF de senaste åren konsekvent underskattat. Att radikala omorganiseringar och nedskärningar har varit nödvändiga kan man förstå, t.ex. just på grund av distributionskostnaderna, men det förefaller som om man skulle ha haft ovanligt dålig markkontakt och bristande kännedom om behoven bland läsare och annonsörer, för vilka den utpräglad lokala förankringen är det primära.

Såväl i östra Nyland som i norra svenska Österbotten har koncernernas recept varit detsamma: en fusion av lokaltidningarna till en gemensam regiontidning. I Lovisa var reaktionen snabb och häftig, och det räckte inte

länge innan en ny lokaltidning stampades fram. I Karleby har det tagit lite längre, men även där kommer man säkerligen att lyckas lika bra som i Lovisa.

MEN RÄCKER MEDBORGARJOURNALISTIKEN? Hur det ska gå framöver vet vi inte ännu, och visst finns det sådant som inger oro. Medborgarjournalistik och frivillighet i all ära, men man frågar sig ändå hur det i längden ska gå med både orken och kvaliteten. Å andra sidan: ju bättre det går ekonomiskt, dess bättre blir också förutsättningarna att betala ut arvoden åt medarbetarna. Så har redan skett på Nya Östis, efter bara några månader.

Hur arbetsrutinerna och innehållet i de nya tidningarna utvecklas blir intressant att se. Jag antar, och hoppas, till exempel att NÖ småningom får också en fysisk adress, eftersom både redaktörer och läsare behöver en plats att gå till – något Nya ÖB redan från början har insett. Jag hoppas också att man inom "etablissemanget" får syn på, och bättre förmår uppskatta, det som sker ute i regionerna. Detsamma gäller forskarkåren och journalistutbildningen, som ju borde hänga med i svängarna.

En nackdel med betoningen av det extremt lokala är förstås att den övergripande gemenskap vi kallar Svenskfinland löper risk att ytterligare fragmenteras. Så sker å andra sidan redan nu, också med de traditionella dagstidningarna, eftersom de kommunicerar väldigt lite med varandra och det har blivit allt svårare att både läsa och komma över tidningar från andra regioner.

I huvudsak är jag ändå hoppfull inför framtiden. Det är definitivt för tidigt att räkna ut det tryckta formatet. Boken kommer definitivt att överleva, likaså tidskrifterna. Men också dagstidningarna. Det har Nya Östis och Nya ÖB redan visat, liksom Dagens ETC. Och nya är på väg, det kan ni vara säkra på. ♦

Rädda grodorna

Det är inte bara lejon och noshörningar och andra stora djur som är viktiga och behöver hjälp, förklarar elvaårige **Christian** som ägnat vårterminen i sin skola i Italien åt frågan.

– Alla djur är viktiga och har en egen uppgift.

Det som gossen talar om är biodiversitet, ett uttryck han kommer att lära sig i sinom tid. Bakgrunden är att skolan engagerat sig i ett internationellt projekt, Save the frogs. Christian blir ivrig:

– Alla vet att lejonen måste räddas, men nu måste vi också fundera på att grodorna har det svårt och hotas av utrotning. Lejonen är så stora att de alltid blir nyheter, men grodorna är små och kommer nästan aldrig i tidningen så därför vet människorna inte hur de har det och att de kanske till och med tar slut. Han berättar om hur man i Kina "bakar in" grodor i plast och sedan gör till exempel nyckelhållare av dem som man säljer åt turister.

Inför projektet delades hans klass in i tre grupper, den första hade som uppgift att söka rätt på information och informera de andra. Grupp nummer två skulle på basen av vad de fått veta göra stora plakater och affischer som förklarade vad det var fråga om. I Christians grupp skulle barnen skaffa fram något man kunde sälja för grodornas räddning. Resultatet blev tårter, muffins och annat som barnen och deras föräldrar tillsammans åstadkom. Christian och hans mamma bakade maränger som enligt gossens direktiv färgades med blå karamellfärg "för att se litet finare ut än de vita hon brukar göra". Pengarna som kom in skulle ges till organisationen Save the frogs som arbetar för att grodor skall få leva på sådana ställen där de får vara i fred.

På min fråga om alla eleverna i hans klass var med på noterna svarar han efter en viss tvekan att det nog fanns sådana som tyckte att det inte var så farligt om grodor hade det dåligt, men att de ändå var nöjda eftersom mycket av arbetet gjordes på sådana lektioner de tyckte ännu mindre om än om grodor.

När han berättar om ett spel som barnen förfärdigade som gick ut på att symboliskt rädda grodor genom att låta dem hoppa in i en ask och på det sättet undgå utrotning, återkallar jag i minnet ett annat "lustigt sällskapsspel" jag en gång stötte på. Det skapades i Tyskland under trettio-talet och hette Juden Raus och gick ut på att man, förslagsvis under gemytliga familjekvällar, satsade sig med att spela bort judar. Den som först lyckats tömma sitt område på oönskade individer utgick som segrare. Troligen är det hälsosammare för det uppväxande släktet att ägna sig åt spel med positivare förtecken.

Då jag frågar Christian vad han tycker att han lärt sig av projektet säger han att han nog inte tyckt allra mest just om grodor, men att också sådana djur som man inte tycker så mycket om måste få leva och ha det bra.

Vår planet och dess grodor räddas kanske inte med blå maränger, men all verksamhet som syftar till att redan vid unga år skapa förståelse för andra behov än de egna påverkar kanske ändå världen i en förnuftigare riktning. Att börja med grodorna är väl inte det sämsta.

Anna Lena Bengelsdorff

HAR VERKAT SOM LÄRARE I HISTORIA, SAMHÄLLSLÄRA OCH NATIONALEKONOMI VID FLERA SKOLOR I HELSINGFORS.

Också sådana djur som man inte tycker så mycket om måste få leva och ha det bra.

Sökande samtal

Text *Johanni Larjanko*. Koordinator, Bildningsalliansen

Klockan är nästan 10 och Kerstin kommer gående över det vindpinade torget. Kaffet är serverat, det ryker lite ur kopparna. Toffe gör en soundcheck. Vi småpratar lite, ivriga att komma igång, nervösa över hur det ska gå. Björn har tagit med sig några papper som han sätter på bordet bredvid kaffekoppen. En röst i örat säger att bandet går. Pia ser mig i ögonen, nickar, och vi börjar.

Det hela började ett och ett halvt år tidigare. Vårt samarbete med Hufvudstadsbladet kring en ny blogg hade kommit igång. 8 skribenter från hela landet delade på en gemensam plattform, bloggen *Livslärd*. De hade en sak som förenade dem. De arbetade alla med fri bildning. Plötsligt fanns en arena där den fria bildningen syns. Tankar kring kunskap och lärandets betydelse samsades med vardagsfunderingar och ögonblicksbilder från folkhögskolor och arbisar. Bloggen gav mersmak. Jag, och många med mig tycker att det livslånga lärandet är en viktig men ofta osynlig del i samhället. Både du och jag lär oss hela tiden, det ligger i vår natur. Vi kan inte låta bli.

KUNSKAP SOM VARA. De senaste årens fokus på mätbara resultat har lett till en snedvriden diskussion. OECD:s PISA-undersökning har fått oss att diskutera placeringar istället för innehåll. Som om lärande är en tävling.

”

Både du och jag lär oss hela tiden, det ligger i vår natur. Vi kan inte låta bli.

Från statligt håll nämns utbildning ofta som ett verktyg, än för att höja konkurrenskraften, än för att hantera struktur- och omvandlingar.

Jag förstår hur de tänker, men de har fel. Kunskap, bildning och lärande är viktigt för att hantera förändringar. Att mäta kunskap är svårt, men säkert lockande. Frågan om kunskap och om lärande är mycket större. Jag tror människan som varelse är social och nyfiken. Vi måste kunna diskutera vad vi uppfattar som kunskap, hur vi lär oss, när och varför.

Vi har länge arbetat för att försöka ändra på den gängse synen och bredda frågefältet, men inte riktigt vetat hur. Våra bloggar hade inte läsare, våra hemsidor hade inte besökare. Våra poddar förblev ganska ohörda. Vi var inte intressanta, och vårt budskap var inte genomtänkt. Bloggen *Livslärd* visade vägen, både genom sitt nya grepp och genom att det var ett samarbete med en etablerad mediaaktör. Vi fick läsare. Vi blev trovärdiga.

NU HÖRS VI OCKSÅ. Det heter ibland att hungern växer när man äter. Efter framgången med bloggen kändes nästa steg naturligt. I mitt förra liv arbetade jag på radion. Jag insåg det inte då, men jag förstår nu att det vi gjorde var folkbildning. Jag har länge drömt om ett forum där den fria bildningen och det livslånga lärandet kan utveckla sina tankar och delta i det offentliga samtalet. Bloggen är bra, men den saknar ett väsentligt element. Dialogen. En grundtanke som genomsyrar den fria bildningen är samtalets värde. Jag

FOTO: CHRISTOFFER WESTERLUND/YLE

läser gärna böcker, men sedan vi startade en bokcirkel för några år sedan, uppmuntrade av Svenska Studiecensrens bokcirkelkampanj, har läsandet blivit något helt nytt. Nu samtalar vi om böckerna, diskuterar vad vi läst, vad vi förstått, och vad vi tänker om det. Det är hundra gånger roligare än att ”bara” läsa tyst för sig själv.

Våren 2015 tas de första kontakterna. Av en tillfällighet nämns ordet podcast i rätt ögonblick. Det visar sig att YLE mycket väl kan vara intresserade. I och med att bolaget i sin nuvarande strategi uttryckligen skall och vill samarbeta med utomstående erbjöds vi en möjlighet att försöka.

Så här sitter vi nu, **Björn Wallén**, rektor vid Lärkkulla, **Kerstin Romberg**,

pensionerad rektor från Västra Nylands Folkhögskola, undertecknad och radiojournalisten **Pia Abrahamsson**. Vi sitter (som du ser på bilden) runt ett kaffebord. Vi har inget manus, bara en massa tankar, och rejält med kaffe. Vi valde bort studiomiljön för Lilla Kökets kafé i Ekenäs.

Vi är lite nervösa. Ett gott samtal, hur går det till? Temat har vi valt i förväg, utgående från ett tidigare blogginlägg. Hur det första avsnittet blev? Det kan du höra på Ale Arenan.

Skicka gärna förslag på ämnen och gäster till johanni.larjanko@bildningsalliansen.fi ♦

Podcasten Livlinan

♦ Podcasten *Livlinan* utkommer med ett nytt avsnitt varje månad.

♦ Den är ett samarbete mellan YLE och Bildningsalliansen. Det är samtal runt kaffebordet. Om sånt som är viktigt. Om sånt som är vanligt. Om sånt som är angeläget. Om sånt som är jobbigt. 4 röster, ett ämne.

♦ Du kan höra Livlinan på svenska. bit.ly/livlinan

♦ Diskutera programmet, föreslå gäster och teman på poddens Facebook-sida! Livlinan finns på <https://www.facebook.com/groups/livlinan/>

Text Stella Mattsson ~ Foto Pia Pettersson

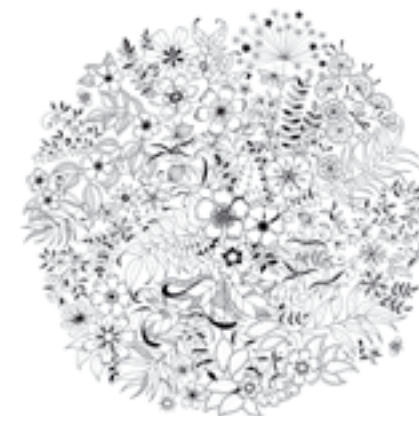
Avslappnad och fri med färgernas magi

Mindfulness-trenden tar sig ännu ett uttryck genom de populära färgläggningsböckerna. Bokhandlarna säljer miljontals runt om i världen, och nya upplagor trycks i så snabb takt att pappers- och tuschfabrikerna har svårt att hänga med.

Stressade individer färgar frenetiskt jätteornament, sagodjur och skogslandskap – hemma i soffan, på bussen och säkert också framför datorn. Träna hjärnan gör man bäst innan tonåren säger experter, men även vuxna finner både nytta och glädje i att försjunka i rutinartade mekaniska rörelser och skapa något vackert. En lättillgänglig form av skapande som gör dig både avslappnad och glad är färgläggningsböcker som fås i bokhandlarna för en tia eller gratis på nätet.

AVSLAPPANDE EFFEKT. Studier visar att personer som gör något kreativt på fritiden är mer koncentrerade på arbetsplatsen. Arbetshälsoinstitutet (www.ttl.fi) tipsade därför nyligen på sin webbplats arbetsgivare att köpa böcker och färgpennor till personalens kafferum. Den typiska sidan i en typisk bok består av tusentals områden – en massa svarta, tunna konturer som med färgläggarens fantasi förvandlas till ett färgsprakande och detaljerat konstverk. Det är nämligen de små, repetitiva rörelserna som gör att du fokuserar och din hjärna slappnar av. Färgläggandet frigör kognitiva resurser och har bevisligen en positiv inverkan på din koncentrationsförmåga och kreativitet. Dessutom känner man förmodligen glädje över sin konst.

REKORDSTOR EFTERFRÅGAN. På den finska marknaden finns det just nu kring 20 olika färgläggningsböcker. ”Väritä itsellesi mielenrauhaa” (Atena) del 1 och 2 har sålts i ”chockerande”

mängder sedan april i år, berättar **Ville Rauvola**, förläggare på förlaget Atena. Han blev lika överraskad av trenden som bokhandlarna och har inte upplevt något liknande tidigare.

– Vi beställde en mycket stor upplaga av den första versionen som sålde slut direkt. Det verkar som om de flesta prövar med att köpa en bok, men då den är färdigt färglagd kommer de genast tillbaka och vill ha nästa, berättar Rauvola.

På Atena gör man därför flera versioner av Väritä itsellesi mielenrauhaa, varav två utkommer i oktober. Den ena bokens tema ser ut att vara undervattenslandskap.

Atena gav även innan färgläggningsböckerna ut en annan bok i serien gör-det-själv – en klassisk prick-till-prick bok i A3-format där man drar streck från 1–1000 som till slut blir en bild. Boken finns med olika motiv, t.ex. kända figurer och monument. De är också populära, men lite annorlunda.

– Man kan exempelvis välja exakt hur många punkter man har tid att förena just då och ha ett klarare mål än då man färglägger, förklarar Rauvola, som själv

brukar försöka hålla sig till 200 punkter åt gången.

FLER HITTAT TILL BOKHANDELN. Vissa är mindre förtjusta i fenomenet och har misstänkt att försäljningen av färgläggningsböcker konkurrerar med facklitteraturen. Rauvola viftar bort misstankarna, och vill i stället framhålla det positiva i att flera, helt nya kundgrupper har hittat till bokhandlarna tack vare trenden.

– Det stämmer inte att böckerna skulle konkurrera med varandra. Kunderna har inte valt bort andra böcker då de köpt en gör-det-själv bok. Inget tyder på att försäljningen av facklitteratur skulle ha lidit, utan tvärtom har många nya kunder hittat till bokhandlarna och det är fint för hela branschen. ♦

Tips

❖ Färgläggning kan ha samma kognitiva effekt som stickning eller korsordslösning. Passar även barn.

❖ På t.ex. www.ttl.fi, www.blackwhite-mustard.com och www.coloring-pages-adults.com kan du printa gratis bilder.

❖ Världens bästsäljande färgläggningsbok, *Secret Garden*, av illustratören **Johanna Basford** (www.johanna-basford.com), kan köpas på t.ex. Akademien.

❖ Suomalainen Kirjakauppa har fram till 15.10 haft ensamrätt till Atenas färgläggningsböcker, men de hittas nu i väl-sorterade bokhandlar.

❖ Tuscher och färgpennor finns ofta nära till hands invid böckerna i bokhandlarna.

Föreningsresursen upprätthålls av SFV Bildning och här hittar du fakta, tips, råd och får svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Sebastian Gripenberg

SFV BILDNING VERKSAMHETSOMBUD, NYLAND
OCH EXPERT PÅ SKATTEFRÅGOR

Frågor och svar

1 FRÅGA: Hur länge måste vår förening spara på bokslut och sånt?

SVAR: Man måste enligt bokföringslagen åtminstone bevara föreningens bokföring med verifikat och bokslut i 6 år efter avslutad räkenskapsperiod. Den 1.1.2021 kan man alltså förstöra 2014 års bokföring. Om föreningen har fått EU-stöd kan denna tid vara ännu längre.

Man måste bevara bokföringen och verifikaten under den pågående programperioden och ännu under följande programperiod. Till bokföringen kan också höra en års- eller verksamhetsberättelse. Följaktligen borde man också spara alla styrelse- och årsmötesprotokoll minst lika länge. Om föreningen har betalat lön så borde man spara lönehandlingarna i princip för evigt.

Ibland vill någon utreda sina löner inför pensioneringen eller liknande. Det är även möjligt att t.ex. skatteverket vill granska föreningen och det har de rätt göra det fem år bakåt. Annars är regeln att föreningen skall spara och arkivera de handlingar den själv producerar.

Sådant material som andra organisationer sänder till föreningen behöver inte sparas. Efter en tid blir det lätt problem med utrymme. Enskilda föreningar kan vända sig till sitt förbund för att få tips om arkivering eller ta kontakt med ett allmänt arkiv. Material som är äldre än tio år och som inte regelbundet behövs för verksamheten lönar det sig att i mån av möjlighet att överföra till ett arkiv.

På sikt är största delen av föreningens handlingar förmodligen elektroniska och förvaras i "molnet". Det är ändå viktigt att se till att det materialet inte sprids för vinden när förtroendevalda och funktionärer i föreningen byts.

2 FRÅGA: Ibland händer det att föreningens styrelse inte sammankallar föreningens årsmöte i tid. Vad händer då?

SVAR: I föreningens stadgar måste anges när föreningen bör hålla sina stadgeenliga föreningsmöten. Enligt Föreningslagen 20 § skall mötet hållas enligt stadgarnas bestämmelse. Års- eller vårmöte t.ex. senast i april och höstmöte senast t.ex. senast i december. Det är styrelsens uppgift att sammankalla mötet.

Ibland kan dock hända att dessa möten försenas. Kanske bokslutet inte är klart eller granskningen inte är utförd?

En försening strider då mot Föreningslagen. Men vanligen är det dock ingen katastrof om det uppstår en försening. Det finns inga automatiska sanktioner eller liknande från myndigheterna. Om styrelsen märker att det av praktiska skäl inte är möjligt att sammankalla mötet inom utsatt tid är det bäst att öppet och tydligt informera medlemmarna om saken och redogöra för situationen. Ifall föreningen lider en ekonomisk förlust p.g.a. förseningen är det dock lite värre. Ofta finns det tidsgränser för när bokslut skall fastställas eller exempelvis lämnas in i samband med en redovisning. Då kan det gälla att begära om förlängning av redovisningstiden. I slutändan kan förstås styrelsen då ställas till svars för den ekonomiska skada den förorsakat.

Om det skulle gå så illa att styrelsen vägrar sammankalla till föreningsmöte har varje medlem rätt att kräva att mötet sammankallas. Man ställer kravet i första hand till styrelsen som utan dröjsmål då måste sammankalla mötet. Hjälper inte det kan regionförvaltningsverket befullmäktiga en medlem att sammankalla mötet på föreningens bekostnad eller vid vite kräva att styrelsen gör det.

SFV:S STADGAR

Att främja bildningsarbetet bland Finlands svenska befolkning genom att understöda skolor, daghem och bibliotek, utge studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

SFV:S EGET KAPITAL 31.12.2014

92,1
miljoner euro

SFV-MAGASINET'S PRENUMERANTER (INKL. SFV-MEDLEMMAR) 20.4.2015

9186

SFV:S FONDER: BILDAS 1-3 NYA FONDER VARJE ÅR.

415

SFV:S UTDELNING 2015

2,3 miljoner euro

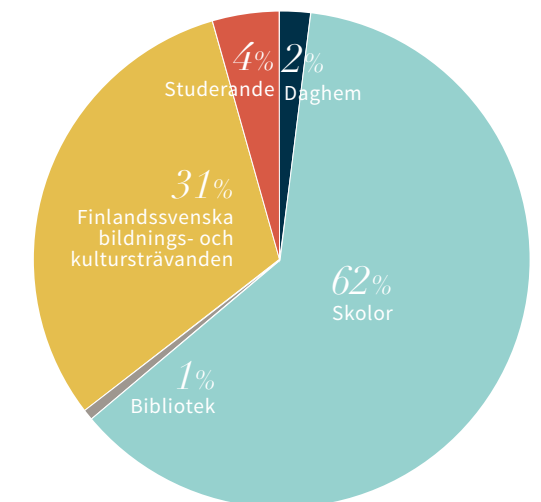
SFV:S UTDELNING 2015

Allmän utdelning (ansökningstid 1-28.2.2015)	milj. euro
Tyngdpunktsområden inom utv.projekt	0.32
Verksamhetsbidrag	0.23
Evenemang (bildning eller kultur)	0.18
Fortbildning	0.05
Övriga ändamål	0.10

ÖVRIGA BIDRAG

Läroarbetsbidrag i Helsingfors	0.90
Utvärd. o. rehab. av inlärn.svårigheter i sv. skolor och förskolor	0.14
Studiestipendier (Svenska Studiefonden)	0.10
Elevstipendier från specialfonder	0.05
Läromedel	0.06
Pris och medaljer	0.14
Övriga bidrag	0.03
	2.30

UTDELNINGEN PER SEKTOR 2015

DONATIONER

till SFV är skattefria

PRISNOMINERINGAR

i december-januari

ANSÖKNINGSTID:

februari. Studiestipendier:
www.studiefonden.fi

SFV BILDNING

förmedlar statsbidrag för kurser och studiecirklar, och stöder organisationslivet via egna kurser och föreläsningar. Du hittar kontaktuppgifter till hela SFV Bildnings personal på www.sfvbildning.fi

STÖD SFV!

Enklast stöder du SFV:s verksamhet genom att bli medlem i SFV:s understödsförening. Medlemsavgiften är endast 10 euro per år. Fyll i medlemsblanketten på sfv.fi eller kontakta oss på sfv@sfv.fi eller 09-6844 570.

ADRESSFÖRÄNDRING?

Ring in din adressförändring på 09-6844 570, eller fyll i medlemsblanketten på www.sfv.fi. Eller eposta på sfv@sfv.fi

DONATIONER OCH TESTAMENTEN

SFV tar emot donationer och testamenten och ger gratis sakkunnig hjälp. Kontakta kanslichef Johan Aura på 040-3559 935.

MEDLEMSFÖRMÅNER

Som medlem i SFV:s understödsförening får du tidningen *SFV-Magasinet* och årskriften *SFV-kalendern* hemsända, och som ny medlem även en bok ur SFV:s skriftserie.

En extra förmån är den rabatt du får då du köper böcker i Schildts & Söderströms butik i samband med Bonnier Books bokhandel på Högbergsgatan 37 i Helsingfors och i nätbutiken. I nätbutiken är rabatterna och koderna 30 % på allmän litteratur med koden Aktie123, 6 % på läromedel för grundskolan med koden Grundskola123 och 25% på läromedel för gymnasiet med koden Gymnasium123.

Text Tove Fagerholm

TVÅ RYSKA RÖSTER

”Det är den ryska kulturen som representerar det riktiga Ryssland”

(Michail Sjisjkin)

På jakt efter ”det riktiga Ryssland” har jag sökt ny rysk litteratur. Den moderna litteraturen kan hjälpa oss att förstå vad som sker i det väldiga ryska riket. Jag tror att världen inte har råd att undvara den insikten.

När man talar om det bästa inom modern rysk litteratur är det oftast Bulgakov som nämns. Han har varit emellertid varit död sedan 1940, och det har hänt oändligt mycket inom rysk litteratur sen dess. Tyvärr översätts inte ny rysk litteratur tillräckligt – eller inte tillräckligt bra, till de stora världsspråken. Det innebär en stor skatt som inte är tillgänglig.

Jag är starkt medveten om att jag själv vet allt för lite om rysk litteratur efter Bulgakov. Förlaget *Ersatz* har nyligen gett ut två stora ryska romaner i svensk språkdräkt: *2017* av **Olga Slavnikova** (2013) och *Venushår* av **Michail Sjisjkin** (2014).

De båda romanerna är sinsemellan mycket olika, de har bara tjockleken gemensam (mer än 600 sidor). Vardera författaren hanterar såren och ärrbildningen efter stalinismen i en annorlunda verklighet, båda på sitt personliga sätt. Det känns som om ett återsken från en dold skatt samlats i ett brännglas och bränt sig in till min läshunger. Jag drar mig inte för att kalla dessa två romaner slipade ädelstenar, ämnade för bokälskarens skattkammare.

Stalin och stalinismen är närvarande i all rysk prosa, också hos de unga författarna som är födda efter Sovjetunionens sammanbrott. När min farfar dog grät han av sorg, men inte av sorg över Stalin utan för att det inte längre var möjligt för honom att med sitt eget vapen döda Stalin. Han var en skicklig jägare och ville jaga det största bytet Ryssland hade att erbjuda. Min farfar tyckte att det var en skam för hela nationen att en person som Stalin tilläts en fridfull död i sin egen säng. Jag anser att tendensen att restaurera en välvillig attityd gentemot Stalin är fruktans-

vårt farlig för det kan leda till en varm och hjärtlig attityd också gentemot Stalins arvtagare.

Så uttalar sig Olga Slavnikova i en intervju i *The New Yorker* 2012.

Olga Slavnikova föddes 1957 i Jekaterinburg (Sverdlovsk). Fadern var raketingenjör. Hon utbildade sig till journalist vid Urals federala universitet. Då var all press underlagd partiorganisationen och hon insåg snart att det enda sättet för henne att säga vad hon ville var genom att använda fiktion. Hon har skrivit sju romaner. Endast en, *2017*, har hittills översatts till svenska. Numera är hon bosatt i Moskva och gift med poeten **Vitaly Pukhanov**. År 2006 tilldelades hon det ryska Bookerpriset för 2017. För den utmärkta översättningen till svenska 2013 svarar *Maxim Grigoriev & Mikael Nydahl*. Slavnikova betraktas i dag som en av Rysslands främsta prosaister.

Jekaterinburg grundades av Peter den store 1721. Här mördades den sista tsarfamiljen 1918. Här föddes också Rysslands första demokratiskt valda president, Boris Jeltsin. Stalin förvandlade Jekaterinburg till ett centrum för militär forskning och industri. Slavnikova växte upp i en sluten stad där hon aldrig mötte utlänningar och livet var hårt stalinistiskt. Många forskare och ingenjörer hade arresterats och omplacerats med orimligt låga löner efter militärindustrins behov. Deras hela liv var arbetet, vilket visade sig vara fruktbringande för vetenskapen. De som levde i Jekaterinburg kände sig först och främst som arbetare i en enorm industri, samtidigt som de kände sig som tilltänkta mål för en amerikansk missil. Moskva var en mycket friare stad, men trots det en fruktansvärt skrämmande stad att växa upp i. I de slutna städerna fanns en likformighet som också gav en paradoxal känsla av trygghet.

Jekaterinburg är också centrum för Uralbergens rika gruvindustri. Här finns stora fyndigheter av järn, guld, titan, koppar, platina och fosfor. Det finns också gott om vackra ädelstenar, till exempel bergskristall, safir, granat, jaspis, topas, rubin och malakit.

De ripheiska bergen kallar Olga Slavnikova området där romanen *2017* utspelar sig. Namnet har hon lånat av historikerna Plinius och Adam av Bremen, som talar om de ripheiska bergen bortom Skytiens gräns i öster. Här finns väldiga snömassor, och ofantliga ödemarker som breder ut sig bortom bergen. De ripheiska bergen är befolkade av vidunderliga människor och fasansfulla andar. Varje pojkvasker i den ripheiska huvudstaden har någon gång letat efter ädelstenar i gammalt gruvslag.

Läsaren tänker naturligtvis på Ural och Jekaterinburg. Det är en mycket suggestiv allusion som inger läsaren en känsla av att befinna sig mitt inne i en gigantisk fantasi.

Skönheten kom strömmande mot honom från alla håll. Platsen var kontaminerad av skönhet som av radioaktivitet. Här i den ripheiska bergskedjans norra delar var nätterna vita: det led mot kväll i all oändlighet, och likt ett musselskal överdrogs himlen av blek pärlemor – sedan infann sig en spöklik skymningsdager utan skuggor, som gav det röda tältet en osedvanlig och liksom kosmisk violett färg, och älven sparkade mjukt i sömnen, likt ett lindat spädbarn. Aldrig förr hade Anfilogov känt sig så hjälplös: skönheten gav honom ett slags virtuell hörsnuva.

Professor Anfilogov är ute på en illegal expedition för att söka efter en unik rubinfyndighet. Ädelstenarnas makt över människan och deras övernaturliga egenskaper går som en röd tråd genom hela romanen. Det är som om en förbannelse vilade över fyndplatserna. Fyndadern vill uppsluka grävaren, som är förhäxad av den rubinröda glansen, en gåtfull magnetism håller honom fången. Det är inte endast en makalös rubinåder som blottläggs. Människans hänsynslösa rovdrift på naturen drar som ett giftigt vinddrag över området. Stenarna sover infrusna i berget medan den levande naturen ödeläggs av människans omätliga girighet.

Besatt av begreppet genomskinlighet är romanens huvudperson, den varmt sympatiska Krylov. Han är egentligen historiker, men den historiska genomskinligheten kan vara diffus även om Krylov är klarsynt. När han lockas att arbeta som lärning på ett illegalt stensliperi upptäcker han stenens genomskinlighet och blir en mästerlig briljantslipare. Följriktigt förälskar han sig också i en kvinna som på ett gåtfullt sätt präglas av genomskinlighet. Vem är hon egentligen?

En stor del av romanen utspelar sig i den nutid, då romanen skrevs, det vill säga åren efter millenniumskiftet. Då får vi följa Krylovs utveckling, drömmar och tankar. Han gifter sig med den framgångsrika Tamara, som avläser den post-sovjetiska kapitalismen med seismografisk säkerhet och gör

stora pengar genom att omge sig med rätt människor och få människor att inse att hon ger precis det vad de vill ha. Tamara håller envist fast vid Krylov också efter skilsmässan, eftersom han är den enda som hon inte kan manipulera och därför den enda sant levande människan.

Slavnikova har kommenterat den värld Tamara representerar: ”Det värsta som hänt Ryssland i nutid är inte den allt högre kriminaliteten, utan förlusten av drömmar. På nittio-talet blev vi intalade att det enda av värde är pengar, och de pengar som är värda något är US-dollar. En stor del av den mänskliga själen har sjunkit under ytan när fantasin inte har någon betydelse”.

Så blir det 2017. Befolkningen i den ripheiska huvudstaden firar Stadens Dag med en festlig parad, som återberättar stadens historia, men när maskeradparaden nått fram till 1917 urartar festligheterna till ett blodbad. De utklädda rödgardisterna går till beväpnat angrepp. Krylov räddar en liten flicka från att krossas i tumultet som uppstår. För den tacksamma fadern förklarar han vad som håller på att ske:

Orsakerna är precis samma som under Oktoberrevolutionen. Överklassen har tappat greppet, underklassen har fått nog. Historien reagerar som en betingad reflex. Konflikten har funnits där hela tiden, ända sedan nittio-talet. Men så länge trasorna saknades, revolutionärernas soldatrockor, ridbyxor, skinnjackor – hade konflikten ingenting att visa sig i för folk. Den sov. Men nu i samband med hundraårsjubileet, är det plötsligt fullt av trasor överallt. Nu kommer det att bli festligt värre.

Krylov har rätt. Maskeradrevolutionen sprider sig som en löpeld över Ryssland för att kulminera i Moskva den 17 oktober. Men då är redan Krylov och hans vän, geologen Farid, på väg norrut mot den fabulösa rubinfyndigheten i norr. Här slutar romanen.

Med magisk realism tecknas denna dystopiska satir över det ryska samhället. Slavnikova målar upp en värld med stora klasskillnader. Stenhård konkurrens, materialism och brist

på medkänsla styr det dagliga livet. De mänskliga banden är sköra i denna egoistiska värld. Den rika, kraftfulla texten är mycket övertygande, vilket är anmärkningsvärt eftersom inte mycket överensstämmer med verkligheten. Man har hela tiden känslan av att vara ute på hal is. Imponerande geologisk kunskap ökar också verklighetsförankringen. Metaforer och liknelser går balansgång på spänd lina utan att förfalla till det banala eller nå övermåttad. Slavnikova har funnit sin egen unika berättarröst. Romanen 2017 är en tätt sammanhållen helhet, inte svårläst, men texten förtjänar, och kräver, full koncentration.

Ryskt liv har ett drag av det fantastiska. För att beskriva situationen i Ryssland kan ett fantastiskt element behövas för att underströmmarna och sanningen om rysk verklighet ska framträda tydligare, anser Slavnikova.

Ryssland är ett farligt land att leva i, påpekar Slavnikova. Här finns en massa inre spänningar och allting är under förändring, och när någonting förändras sker det dramatiskt. Det finns alltid något viktigt att skriva om, en annan sak är att man får betala ett högt pris för att få den information man behöver för att kunna berätta vad som sker. Det är ett pris som många unga författare inte kan betala. För att kunna skriva måste man ha tid och under nittiotals ekonomiska kris när folk sköt omkring sig på gatorna var det många unga som förlorade sig själva. De dog inte, men de levde inte heller. Idealet vore att få samla livserfarenhet genom att leva halva livet i Ryssland och sedan flytta någonstans där man i lugn och ro kunde skriva.

Michail Sjisjkin är bosatt i Zürich sedan 1995. Han förverkligar alltså den ideala skrivsituationen för en rysk författare.

Schweiz har alltid dragit till sig ryska författare. **Dostojevskij** skrev stora delar av *Idioten* med utsikt över alptopparna och han placerade furst Mysjkin i en schweizisk asyl. **Nabokov** satt och blickade ut över Genève sjön när han översatte *Lolita* till ryska.

Sjisjkin är bara några år yngre än Slavnikova. Han föddes 1961 i Moskva och studerade engelska och tyska vid Moskvas pedagogiska institut. Han har arbetat som gatsoptare, vägarbetare, journalist, tolk och lärare. Han debuterade som författare 1993 och fick pris som bästa debutant. Han har skrivit noveller, romaner och essäer. Flera av hans romaner har blivit bearbetade för scenen. Det ryska Bookerpriset erhöll han år 2000 för Erövringen av Ismail. (inte översatt till svenska ännu). Numera skriver han också på tyska, främst essäer.

Han har inte betraktat sig som exilförfattare förrän det i Putins Ryssland plötsligt uppstod en isande tystnad kring den frispråkiga regimkritikern. Vid bokmässan i New York 2013 vägrade han att representera Ryssland, som blivit "ett land där en korrupt kriminell regim har gripit makten och där staten är en pyramid byggd av tjuvar". Tidigare hade

han hävdade att exil och emigration hör till historien. På 2000-talet spelar det inte någon roll var en rysk författare bor, det viktiga är vad han skriver. Nu säger han: *Mitt land har förändrats, i dag känner jag mig stundtals som en politisk emigrant – och jag skäms över mitt hemland.*

Han ser sig inte som en politisk författare och han vill inte att hans böcker ska ses som politiska inlägg. För honom är det uteslutet att ge Putin något som helst utrymme i hans texter. Däremot ser han det som varje författares plikt att vittna om vad som sker. Han känner sig hjälplös som författare, det enda han kan göra är att fortsätta att skriva. Tystnad betyder samtycke.

Romanen Venushår utkom 2005. Den tilldelades priset Den stora boken. I Elin Parkmans översättning till svenska kom romanen 2014. Kritiker har geniförklarar författaren, andra kommer med vissa förbehåll. En märklig roman är det onekligen och författargreppet är högst egensinnigt.

I slutet av boken träffar berättaren, tolkaren utan namn, sin gamla avskydda lärare Galpetra. Hon har något att säga sin forna elev:

Du rör ju ihop allting! Hela världen har du trasslat till! Du är en virrpanna. Officerarna i Sevastopol är en sak, och Berninis änglar en helt annan. De gamla grekerna är en sak, tjetjenerna en annan. Du måste förstå att den där pojken från Vitryssland som snyftade i telefonluren är en sak för sig, och fågelsvärmerna som förvandlas till en näsa är en annan sak för sig. Petrus fot är en sak för sig och fotografierna av de leprasjuka en annan sak för sig.

Men det är just precis vad Sjisjkin och hans romanhjärte inte kan. De kan inte hålla isär varken greker eller tjetjener. Venushår är en roman som försöker upphäva tiden. Det är också en text som vägrar bli en berättelse. Bitvis är det en flödestext där tid och rum flyter in i varandra. De stora livsfrågorna om gud, ödet, tiden, kärleken och döden är de samma oberoende av tid och rum. Krigets grymheter är de samma genom årtusenden.

Var finns det specifikt ryska? Jag får ett intryck av att författaren frågar sig detsamma. Finns det något specifikt ryskt?

Romanen är rysk i den bemärkelsen att här finns täta anspelningar på den ryska litteraturen. Gogols näsa svävar som en fågelsvärm över Rom, Natasja dansar på sin första bal och furst Andrej blickar ut över Austerlitz. Samtidigt framhäver Sjisjkin det universella genom att sätt Rom i centrum, inte Moskva eller Petersburg, och inte heller Zürich.

Det mest ryska är nog *Isabella Jurevas* fiktiva dagbok. Hon är en rysk folksångerska som levde mellan åren 1899 och 2000, alltså under hela det grymma 1900-talet. Med sin röst gav hon människorna värdighet och påminde dem om att de inte var slavar. Hennes röst var lika viktig som bröd för många överlevnad, säger Sjisjkin.

Dagboken fångar känsligt och inlevelsefullt detta kvinnoliv begynnande med den första förälskelsen. Också som tidskildring är det en fantastisk text.

En namnlös tolkare är den verkliga berättaren. Han sitter i ett rum hos den schweiziska immigrationsmyndigheten och deltar i förhören av flyktingar från det forna Sovjetunionen. Han ska skilja de sanna berättelserna från de osanna, han ska stämpla bifall eller avslag på de asylsökandes papper. Har han några minuter över läser han Zenofon. Och så händer det att immigranternas ohyggliga minnesbilder glider samman med Zenofons beskrivningar av *De tiotusens återtåg* genom det persiska riket omkring 400 f. Kr. De ryska pansartruppernas stormning av Grozny och gisslandramat i Beslan är parallella händelser i tid och rum från forntid till nutid. Allting är bedrägligt, allting byter plats. Allting är en kopia av något annat.

Frågorna och svaren blir allt längre och börjar likna monologer som går om varandra, blir till ett flöde av frågor utan svar och svar utan frågor. Dåtid och nutid, minnen, dröm och litteratur möts. Dunkelt kommunicerar de olika texterna med varandra.

Ibland skriver tolkaren brev som aldrig blir avsända till sin son. Ibland minns han hustrun Isolde och hur han inte förmådde vara hennes Tristan. Ibland funderar han på biografen han vill skriva om Isabella Jureva. Lätt gör Sjisjkin det inte för sina läsare när han skapar sin smärtsamma text om hur historien ständigt upprepar sig. Förföljelse av oliktankare kommer alltid att finnas. Ständigt går kärleken vilse, men här finns också en hoppets symbol i själva bokens titel:

*Hos oss är den en krukväxt, utan mänsklig värme överlever den inte, men här växer den som ogräs. Dess namn på det döda språk som betecknar alla levande ting är *Adiantum capillus veneris*. Venushår. Det grönaste av gräs. Livets Gud. Det vajar i den svaga brisen. Som om det nickade, jajamensan, det stämmer: det här är mitt tempel, min jord, min vind, mitt liv. Gräs över allt annat gräs. Jag växte här innan er Eviga stad byggdes, och kommer att göra det när den är borta.*

Den nya ryska litteraturen väntar på att bli läst. Michail Sjisjkins senaste roman, *Brevboken*, har redan översatts till svenska. Romaner av Olga Slavnikova finns förhoppningsvis snart tillgängliga. Rysk litteratur upplever ett sällan skådat uppsving.

En ovanligt begåvad generation är på väg in i den ryska litteraturen, hävdar Olga Slavnikova, som är en ledande kraft bakom Debutpriset för unga ryska författare, instiftat år 2000. Hon har sammanställt antologin *Cirkeln kvadratur*, med texter av tio unga debutanter. Antologin har kommit ut på svenska på Ersatz 2014.

Varje år mottar prisnämnden mellan 30 000 och 50 000 ansökningar i manuskriptform av ungdomar högst 25 år gamla. De representerar en generation som aldrig levat under sovjetregimen eller var små barn då sovjetväldet föll samman. De kämpar inte mot ett sovjetiskt förflutet till skillnad från äldre författargenerationer. De lever i ett svårdefinierat samhälle. "Att lösa det olösliga, uppfylla det ouppfyllbara – det är kraven som ställs på den unga människan i den oförutsägbara ryska verkligheten av i dag", säger Slavnikova.

Det ska bli spännande att få möta dem som representerar för det riktiga Ryssland! ♦

Ryssland temaland på Bokmässan i Helsingfors

❖ Den ryska litteraturen och kulturen presenteras på årets bokmässa i Helsingfors den 22–25 oktober, då Ryssland är mässans temaland. Ett rekordantal ryska författare kommer att vara på plats, bl.a. **Michail Sjisjkin**, som Tove Fagerholm skriver om. Temalandet syns även starkt i det svenska programmet.

❖ SFV har egen monter. SFV deltar även i år med en egen monter på området Den finlandssvenska boken. På mässan lanserar SFV officiellt höstens två nya SFV-biografier, **Katarina Gäddnäs** *Valdemar Nyman - "Allt liv är Ett"*, och **Henrik Knifs** *Bränna vingarna – Erik Cainberg och hans värld*. Läs mer om böckerna på sidan 48.

SFV-programmet på mässan:

❖ Valdemar Nyman - "Allt liv är Ett". Katarina Gäddnäs intervjuas av **Wivan Nygård-Fagerudd** på Tottiscenen torsdag 22.10 kl. 13.30

❖ Bränna vingarna – Erik Cainberg och hans värld. Henrik Knif intervjuas av **Peik Henrichson** på Tottiscenen lördag 24.10 kl. 16.30

BIOGRAFIER

över Valdemar Nyman och Erik Cainberg

SFV fortsätter i år att ge ut sin biografiserie över berömda och bortglömda finlandssvenskar. I år står i turen prästen Valdemar Nyman, som verkade på Åland från 1930-talet till närapå 2000, och bildhuggaren Erik Cainberg, som verkade i brytningstiden mellan 1700-talet och det nationella uppvaknandet i början av 1800-talet. Objekten är alltså så olika de kan bli, men båda böckerna lika spännande och välskrivna.

Erik Cainberg kom från mycket enkla förhållanden i Nedervetil i Österbotten. Skicklig att forma saker med händerna fick han arbeta hos den kände kyrkobyggaren **Jacob Rijf**, och Cainberg stod för utsmyckningen av predikstolarna i flera kyrkor. Med Rijf kom han till Stockholm och inskrevs där vid Konstakademien för att bli skulptör. Han togs om hand av **Johan Tobias Sergel** och arbetade i hans ateljéer, tills han på kungligt stipendium skickades vidare till Rom för att bekanta sig med den klassiska bildhuggarkonsten.

Några år efter hemkomsten fick han sin stora chans i Åbo, där ett nytt akademihus var under uppförande. Dess festrum, solenitetsalen, behövde en värdig utsmyckning. Efter det rådande nyklassiska idealet skulle väggfälten fyllas med basreliefer. Här blev Cainberg den förste som gav den finska Väinämöinen gestalt och utseende. Detta var före **Lönnrots Kalevala**. Reliefserien skulle nämligen skildra bildningens uppkomst och fortgång i Finland. Cainbergs prestationer, som kan beses ännu idag, har bedömts olika, inte sällan kritiskt. Satta i ett större sammanhang står det klarare vilka svårigheter en klassiskt skolad Romfarare hade att tas med.

Vad han för övrigt hade för sig under sin åtta år i Rom vet man mycket litet om. **Henrik Knif**, som skrivit boken om Cainberg, berättar om utmaningen att skriva om en person som lämnat ganska litet efter sig, både konstnärligt och skriftligt.

– Ett intressant detektivarbete, och intressant att bekanta sig med bildhuggarens villkor, Cainberg nötte nämligen Roms gator och gränder samtidigt som de kända

skulptörerna **Antonio Canova** och **Bertel Thorvaldsen**. Men Cainberg tycks ha saknat förutsättningarna att närma sig deras konst-historiska insatser och kunde endast visa upp magra konstnärliga resultat. Det vill säga, så långt vi vet idag – vissa spår tyder på att han lämnat mer efter sig än vad som ännu kommit till känna.

Knif påminner om tidens bildningsförhållanden – att många på den tiden knappast kunde mer än pränta sitt namn, så i relation till det kan man säga att Cainberg säkert var skrivkunnig. Ändå har han lämnat ytterst få meddelanden i skrift, så vi har inga beskrivningar av honom själv från hans vistelse där.

– Men på de högre konstarternas område krävdes mer. För att verka som konstnär på detta tunga område krävdes resurser och organisationsförmåga.

Även tidigare forskning har visat att Cainberg inte var Guds bästa barn. Han karakteriserades av samtiden som supig och lynnig

– i Stockholm hade Sergel klagat på att Cainberg kunde påträffas drickande med tjänstefolket om morgonen. Sådana vittnesbörd har lett till spekulationer om att de fåtaliga konstnärliga resultat som Cainberg visade upp efter Romvistelsen hade motsvarande orsaker. Men några riktiga belägg finns inte.

– Hans liv var inte harmoniskt. Trots sin begåvning verkar Cainberg ha fått känna av att han inte räckte till, att han trots handens skicklighet inte hade de övriga förutsättningarna för att göra heder åt en mentor i Sergels storleksklass, berättar Knif.

Till allt detta kom även den oroliga och osäkra tid i vilken Cainberg skulle försöka bryta sig fram.

– År 1809 var Sveriges förlust av Finland till Ryssland ett faktum. Vilka heroiska bedrifter fanns då att föreviga i marmor för en i Kungliga konstakademien skolad bildhuggare? Och under åren då Europas karta årligen måste ritas om allt efter hur Napoleons arméer vann nya segrar, var det inte ens givet vilka stater som skulle existera ännu nästa år, berättar Knif.

Bokens titel *”Bränna vingarna – Erik Cainberg och hans värld”* hänсыftar till Henrik Knifs angreppssätt. Biografen ger en utförlig bild av den omgivande världen, de platser, personer och förhållanden som gjorde Cainberg till den han var. Knif

”**A**llt liv är Ett” – Prästen och författaren Valdemar Nyman

När **Valdemar Nyman** (1904–1998) kom till Finströms församling på Åland på 1930-talet, fick församlingsborna och andra vänja sig vid en svindlande dans i tanke, teologi, liv och litteratur. SFV-biografins författare **Katarina Gäddnäs** beskriver hur han skapade ett uppriskande korsdrag i trånga kulturkorridorer och instängda kyrkor.

– Smärtfritt gick det inte. Nyman fick utstå hård kritik både från sin församling, från kolleger och stiftsledning. I dag har ändå många tagit honom till sitt hjärta.

Katarina Gäddnäs, själv församlingsmedlem i Finström, träffade aldrig Nyman, men intresset väcktes tidigt.

– Som ung vågade jag aldrig närma mig den intellektuelle giganten, han var i det närmaste helgonförklarad i min hemförsamling. Han vigde mina föräldrar, men när jag skulle döpas hade han redan gått i pension och flyttat. Jag läste hans texter i årsboken Sanct-Olof och i diktböckerna som utgavs av Valdemar Nyman-sällskapet. Men det var först efter **Kent Danielssons** artiklar och föredrag som jag under 1990-talet upptäckte Nymans romaner.

En sommar läste Gäddnäs Nymans fiktiva biografier över munken Osmund Kåresson, som kom ut på 1970-talet.

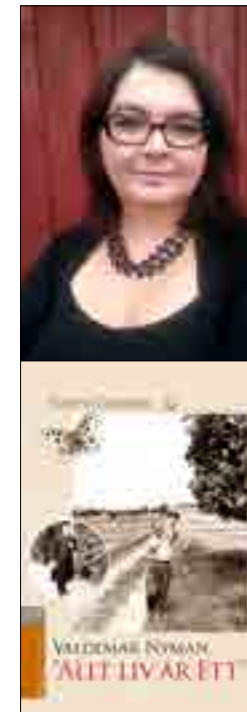
– Det blev min Osmundssommar, och plötsligt framstod det för mig så syrefattiga Borgå stift som en futtig lerpöl mot den världsvida kristenhetens svallande hav. Det sprakade, fräste, skvätte om det Nymanska språket. Sätten på vilka han förmedlade andlig erfarenhet och en kristen livshållning blev omtumlande och livsavgörande för mig.

Gäddnäs säger att Valdemar Nyman var och är folkkär, men att hans författarskap inte är särskilt folkligt.

– Hans tankar svingar sig i kosmiska språng, inspirerade av tusentals år av myter, andlighet och filosofi. Det är inte all-

visar övertygande hur Cainbergs tid inte var låst vid det nationalitets- och identitetsperspektiv, som man började gestalta världen med på 1800- och 1900-talet.

– Hur kunde Cainberg från små omständigheter svinga sig upp, bli Sergels elev, Rom-stipendiat, och slutligen i det nya finländska storfurstendömet Åbo smycka det mest prestigefulla festrummet? Svingade han sig kanske för högt, följde han den grekiska hjälten Ikaros som flög för nära den heta solen och brände lös sina vingar och störtade i havet i sin flykt mot de antika idealens höga himmel?

tid så lätt att hänga med i svängarna. Han var en avancerad litterär förnyare i sin prosa, en modernist samtida med **Edith Södergran**. Ännu idag är det få som inser i vilken division den märklige prästen spelade.

Valdemar Nymans betydelse för det åländska kulturlivet, kyrkligheten och kontakten dem mellan är ovärderlig. Nyman var en världsmedborgare, hans livshållning öppen och vidsynt. Hans kulturgärning omfattar ett tjugotal böcker och tusentals predikningar, artiklar, essäer, konstrecensioner och folkbildande föredrag.

– **Gustaf Widén** har sagt att det är svårt att tänka sig ett Åland utan Valdemar Nyman, men jag vill också hävda motsatsen. Det är svårt att tänka sig en Valdemar Nyman utan Åland. Åland förlöste något värdefullt hos Nyman. På Åland fanns en annan sorts frihet i kultur och teologi än i hans barndoms pietistiska Österbotten.

Gäddnäs säger att det är svårt att ge en renässansmänniska som Valdemar Nyman rättvisa i en biografi i kort format.

– Det är som att försöka fånga en fjärl. Än fladdrar den hit, än fladdrar den dit. Färgerna skimrar i vingflykten, om de fästs på papper försvinner något av praktiken och förtrollningen. Jag hoppas min korta levnadsteckning väcker ett nytt intresse för Valdemar Nymans författarskap, och för vetenskapliga studier rörande hans teologiska livsverk.

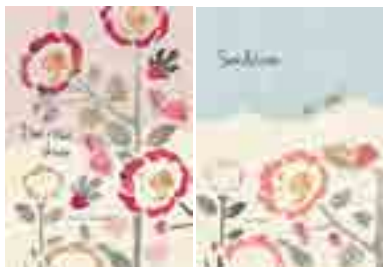
Valdemar Nyman själv sade att han inte var förtjust i tanken på att någon ”likmaskälskande dödgrävare” efter hans död skulle skriva om honom.

– Trots sin öppenhet och frispråkighet värnade han om sin personliga integritet. Jag tog med blandade känslor emot uppdraget, och gjorde det inte för att söka sensationer eller snaskiga detaljer, utan för att försöka bidra till att hans unika teologi, hans spännande författarskap inte slarvas bort. Nyman kom med en teologi så ny och omdanande att vår kyrka ännu inte hunnit i kapp den. ♦

I denna spalt anmäler vi böcker som SFV-medlemmarna gett ut på eget förlag, eller via andra självständiga utgivare. Förutsättningen är att boken kan köpas eller beställas av allmänheten.

Gör så här: Skicka en kort synopsis på boken och skribenten samt en pärmbild till redaktion@sfv.fi. Beskriv gärna bokens utformning och sidantal. Och viktigast: meddela var intresserade kan köpa eller beställa boken.

DEN ROSA ÖKNEN

Eva-Stina Byggmästar

SANDSTORM

Gurli Lindén

■ En bok, men två diktsamlingar som är självständiga verk, och som tematiskt står nära varann. Ämnet är resan som metafor, de gamla egyptiska gudarna, landskapsmeditationer och öknens skenbara tomhet.

Gurli Lindén har sedan debuten 1973 gett ut främst lyrik men också romaner och två verk om konstnären Hilma af Klint. Hennes teman är människans plats i den kosmiska helheten, ansvaret för Moder Jord, att beskriva vägen medan man går den, det individuella som en del av den stora rörelsen. Gurli Lindén mottog 1987 Edith Södergran priset för sin diktning.

Eva-Stina Byggmästar har, sedan debuten 1986, varit en orädd uttolkare av naturlyriken och kärleken. Hon har levererat språklekar, mystik och metadikt – gestaltat det sensuella, livsbejakande och oskuldsfulla. Eva-Stina Byggmästar har senast emottagit Bellmanpriset för sin diktning av Svenska Akademien 2013 och Choreuspriset 2015.

BOKEN OM VESTERVIK, DEL I

Leif Skinnar

288 s., inbunden, rikt illustrerad. Pris 35 euro. Kan köpas vid Gros bokhandel i Vasa, Dallas Pizzeria i Gerby eller beställas via e-post av författaren: leif.skinnar@pp.malax.fi och kostar då 30 euro + porto = 38,50. ISBN 978-952-93-4052-1.

■ På 80-talet ledde Leif Skinnar en studiecirkel i hembygdsvetenskap i norra Vasa. Arbetet resulterade i bokserien "Gerby-Vesterwik i gången tid I-III". Efter pensioneringen fick han mera tid för sin hobby och beslöt att skriva en ny bok om sin hemby. Materialet visade sig bli så omfattande att det inte skulle rymmas i en volym utan borde uppdelas i två.

Den nu utkomna första delen har underrubriken "Från havsvik till by i Korsholm" och omfattar perioden ca 600–1945. Del II är under arbete och planeras utkomma hösten 2016.

EMIL OCH HANS BRIGG

Gustav Wickström

Utgiven av Litorale 2014. Mjuka pärmar, rikligt illustrerad, 208 s., pris ca 33 euro. Säljs i bokhandlar och på nätet: www.litorale.fi/shop. ISBN 978-952-5045-58-1.

■ I slutet av 1800-talet upplevde bygdesjöfarten sin guldålder. I var och varannan vik byggdes det brigar och barkar, som lastade med virke gav sig ut över Östersjön och Nordsjön, samt vidare mot ännu större vatten. I boken låter författaren kofferdikaptenen Emil Mickelssons änka på gamla dagar berätta för sina barnbarn om sitt liv tillsammans med Emil, både till lands och till sjöss. Det är en helgjuten skildring av livet i segelsjöfartens tidevarv, då man ofta fick kämpa för livet för sitt dagliga bröd.

Gustav Wickström har under mer än 30 år samlat uppgifter om Emil, hans brigg och livet under segel.

BILDER MELLAN PÄRMAR

Frida och Gunnar Packalén

Tore och Herdis Modeens stiftelse, 2014, 120 s. Pris 25 euro (inkl. porto). Kan beställas av författarna tel. 019-614589, johanna.packalen@kolumbus.fi eller köpas i Lovisa bokhandel och Luckan i Borgå. ISBN 978-952-67973-4-2

■ Streck, klipp och allehanda kombinationer av färger, former, ljus och skugga med papper, lera och inspirerande texter som material. Det är vad två som levat i över 80 år och följts åt i drygt tre fjärdedelar av den tiden samlat ihop till en utställning i bokform.

Skapelserna i boken har främst tillkommit under pensionärsåren. Mottot för boken är en haiku från 1700-talet. Bildtexterna upplyser om alstrens teknik och material. Tonen är kåserande. Dessutom finns insprängda tankar och visdomsord som går i dialog med de skapade ting.

Innan Frida och Gunnar Packalén under sin pensionärstid fick möjlighet att mera helhjärtat ägna sig åt konst och kultur jobbade Gunnar som journalist och som lärare i journalistik, keramik och batik. Frida arbetade som lärare i språk och skapande verksamhet. År 2004 tilldelades de SFV:s folkbildningsmedalj gemensamt.

MENUETTEN – ÄLSKLINGSDANSEN

Gunnel Biskop

328 s., hft, illustrerad med 220 bilder. Pris 34 e + porto. Boken säljs av Finlands Svenska Folkdansring, tel. 040 352 3688, folkdansringen@folkdans.fi. ISBN 978-951-95628-4-1

■ Boken handlar om den unika menuettkulturen från 1600-talet fram till idag. Med lätta steg svängde sig herre, kung och folk i menuett under 1700-talet, till vardag och fest. I Österbotten var menuetten älsklingsdansen och med Hugo Ekhammars ord "rullade männens och kvinnornas vågbärg mot varandra, brötos mot varandra och svalade tillbaka för att drabba samman igen". Någon kallar menuetten "himmelsk", en annan talar om att "komma närmast saligheten". En tredje säger att "det var helt enkelt så, att kunde man inte dansa menuett så var man inte någon riktig karl". Några förklaringar till menuettens oerhört långa liv. För första gången belyses även varför polska dansas efter menuetten idag.

Gunnel Biskop har vid sidan av sitt yrkesliv som redaktör ägnat sig åt folkdansforskning och disputerade för doktorsgraden vid Åbo akademi med avhandlingen *Dansen för åskådare* (2012). Hon har skrivit flera böcker och många artiklar om finlandssvenska danstraditioner. Hon är med i en nordisk grupp av dansforskare och synliggör finlandssvenska danstraditioner i Norden.

MITT HUNDLIV

Bjarne Andersson

260 s., inbunden, illustrerad. Pris: 25 e. Boken kan köpas i bokhandlar, i Luckan i Borgå och Karis eller av författaren tel. 050-5912880, e-post Bjarne@bjarneandersson.com. ISBN 978-952-93-5741-3

■ Under fyrtio år med älghundar – 24 egna hundar hittills – har Bjarne Andersson samlat på sig en hel del intryck och erfarenheter. Ibland har allting lyckats utan att jag riktigt förstått och ibland har det misslyckats hur jag än har försökt, säger han.

I boken om sitt hundliv beskriver han vardagen för en hundägare som går in för sin hobby med hela sin själ och sitt hjärta. Han berättar om försök och misstag, om val av valp, om uppfostran och träning på älg och om älgjakt med ett 20-tal jaktlag i södra Finland, från Borgå i öster till Pargas i väster.

Bjarne Andersson är skogsbrukingenjör till utbildningen och har arbetat inom skogsindustrin, privata skogsbruket och utbildningen. I 32 år har han verkat som lärare, först i Västankvarns lantbruksskolor i Ingå och sedan 22 år i Ekenäs Forstinstitut (Axell). Vid sidan av jakt och idrott har skrivandet varit ett stort intresse som getts utlopp i talrika artiklar om skogs- och viltvård i tidningar och tidskrifter.

LABYRINTH

ANSIKTE MOT ANSIKTE

Alf Snellman
208 s., limbunden, 25 euro
ISBN 978-952-5986-16-7

■ En stöld i Larsmo kyrka chockerar både folk och myndigheter. Biskopen finner att det skedda har sådan dignitet att stiftet måste engagera sig, men det är länsmanen i Pedersöre och hans mannar som inleder jakten på tjuven. Polisens uppgift kompliceras av en rad märkliga brev med bibelcitater som uppfattas som hot och vägledning. Ska tjuven sökas bland frimurare eller andra logemedlemmar? I Vasa sker ett mord som eventuellt kan kopplas till stölden. En spännande och oförutsägbart roman.

ÄLSKADE HÄSTAR! – RAKASTETUT HEVOSET!

Dagmar v Tyszka-Uthardt
56 s., inbunden, 32 euro. Kan köpas hos bokhandlare/Labyrinth Books Ab tfn 050 5263 122. www.labyrinthbooks.fi
ISBN 978-952-5986-15-0

■ Älskade hästar – det är finnhästen Lyckan, ett tjugotal islandshästar och några shetlandspönnyn på en gård i Österbotten. De lever tillsammans i en stor flock, medan islandshästhingsten Sleipnir vakar över sina dräktiga ston och de nyfödda fölen. I boken följs hästarna och deras olikheter under ett år. Texten och de vackra fotografierna visar varför de är – älskade hästar.

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

GRUPPSPRÅK, SAMSPRÅK, TVÅ SPRÅK

Red. Marika Tandefelt
252 s., inbunden. Cirkapris 34 €. Bokförsäljning: Vetenskapsbokhandeln i H:fors eller per telefon, e-post eller via webben. ISBN 978-951-583-337-2

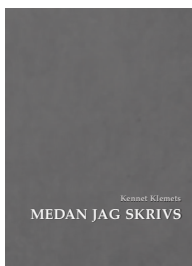
■ Tolv experter behandlar dels finlands-svenskans varierande former i tal, dels svenskan som ett modersmål vid sidan av finskan som ett andra språk. Tillsammans ger de en nyansrik bild av vad det innebär att tala svenska som modersmål i dagens Finland. Perspektiven som anläggs på variationen i talspråket är många. Det handlar bl.a. om standarduttal, samtalsstil, slang och svenska lån i finsk slang samt om språkväxling och vad som krävs för att tvåspråkighet ska uppstå och bevaras.

DE FINSKA ROMERNAS HISTORIA FRÅN DEN SVENSKA TIDEN TILL 2000-TALET

Red. Panu Pulma
503 s., inbunden, illustrerad
Cirkapris ca 52 €. ISBN 978-951-583-338-9

■ I närmare 500 år har romerna varit en del av det finländska samhället. Ändå har de länge varit så gott som osynliga i historieforskningen. Detta internationellt banbrytande verk behandlar de finska romernas historia, språk och kultur, men ger också en röst åt romerna själva. Boken ger en fascinerande inblick i romernas mindre kända historiska skeden, i den rika romska kulturen med musik, släktband, tro och seder samt i politisk aktivism och kontakter till Sverige.

ELLIPS

MEDAN JAG SKRIVS

Kennet Klemets
ca 20 €
ISBN 978-952-7081-06-8

■ En urvalsvolym som överblickar författarskapet utanför diktsamlingarna. Här finns dikter som ingått i tidskrifter, tidningar och antologier tillsammans med tidigare opublicerat material och ett par alternativa versioner. Urvalet kompletterar bilden av Klemets poesi men kan också läsas som en självständig helhet.

FRÅN VILKEN HÖJD FALLER MÖRKRET

Metha Skog
ca 18 €. ISBN 978-952-7081-04-4

■ I sin sjunde diktsamling undersöker Metha Skog rötter och samband, hur dessa närs och bärs genom historien. Platser på båda sidor om Atlanten förskjuts in i varandra i vindlande lyriska sviter som behandlar emigrantöden och strandvandringar, det avlägsna och det nära, det flätverk av väsentliga röster som ljuder inom varje individ.

FONTANA

BÄRTIL OCH HOPPA PÅ-FESTEN

Monica Vikström-Jokela & Johanna Sjöström
Inbunden, 32 sidor. Pris 18,90.
Best.: Fontana Media, tfn 09-612 615 30, info@fontanamedia.fi.
ISBN 978-951-550-808-9

■ Fåret Bärtil överraskar Isa Gris med en glad Hoppa på-fest på ängen. Alla sätt är bra och alla sätt är rätt! Det här är den tredje bilderboken i den populära serien om fåret Bärtil och hans vänner, bekanta från BUU-klubben. Boken anknyter till Hoppa på-kampanjen som initierats av Folkhälsan och BUU-klubben för att inspirera barn under skolåldern till rörelseglädje. Boken utkommer i oktober.

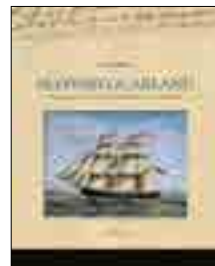
VINGPENNAN

KALLE KNASTER, MIRANDA OCH DEN MAGISKA KORPFJÄDERN

Carina Wolff-Brandt
Utkommer i oktober 2015. Inbunden, 176 s. I bokhandeln eller via www.vingpennan.com. ISBN 978-952-99847-9-4.

■ I den tredje boken om Kalle och Miranda gör Kalles mamma allt för att sälja deras hem och Kalle bestämmer sig för att sticka till 1700-talet för gott. Han hindras av Miranda, vilket sätter deras vänskap på spel. Vår för slår en stor flock korpar sig ner i trädet utanför Kalles hus och vad är det för en märklig bok Välling-Ville ber honom ta hand om? En kall vintermorgon ringer en svartklädd dam på dörrklockan, en dam som ger Kalle rysningar.

SCRIPTUM

SKEPPSBYGGARLAND

– Skeppsbyggeri och sjöfart i Sydösterbotten under 1800-talet

Kurt Gullberg
ISBN: 978-952-7005-13-2
442 s., inbunden. Pris: 35 €. Boken kan köpas i bokhandeln eller via www.scriptum.fi/webshop

■ I boken skildrar Gullberg skeppsbyggeriets utveckling i Sydösterbotten under 1800-talet. Boken tar avstamp i ett nyfunnet skriftligt material i skeppsbyggmästare Josef Jansons gård i Sideby. Under seklets första årtionden byggdes i huvudsak bondeskutor på byggningsplatserna i strandbyarna från Närpes till Sideby. Efter Krimkriget ökade efterfrågan på stora fartyg för världshaven. Skeppsbyggmästare och timmermän byggde hundratal fartyg för redare i Kristinestad och sjöfartstäderna vid Bottenhavets kuster, men inte minst för redare på Åland.

NÄR HIMLEN FALLER NER.

En världsresa genom årmiljoner med meteoritkratern Söderfjärden

Matts Andersén
136 s., inbunden. Pris: 20,00. Boken kan köpas i bokhandeln eller via www.scriptum.fi/webshop. ISBN 978-952-7005-25-5

■ ”När himlen faller ner” är en populärvetenskaplig berättelse om himlakroppars nedslag på jorden. Den lättillgängliga framställningen med unika illustrationer ger oss nya insikter om hotet från rymden. Berättelsen som bygger på aktuella forskningsresultat rör sig vid vetandets yttersta gränslinje. Bokens innehåll väcker frågor om existentiella risker. Kan hotet från en asteroid avvärjas? Kan en klimatkollaps ödelägga jorden? Är faran från rymden jämförbar med risken för en nukleär katastrof?

LÄRUM

ARBETSLIVETS ABC

Elomäki M., Kilkki S., Österback M
Böckerna kan beställas i Lärums webshop shop.larum.fi/ eller via kundtjänsten på 06-3195 659

■ Arbetstlivets ABC handlar till exempel om hur man söker jobb och om vilka rättigheter och skyldigheter en arbetstagare har. Boken handlar också om hur man studerar för att få ett yrke. Jag i samhället är en serie böcker som tillsammans bildar en helhet för ämnet samhällslära. Böckerna är skrivna på lättläst svenska.

MAKT OCH PÅVERKAN

Mats Österback
Böckerna kan beställas i Lärums webshop shop.larum.fi/ eller via kundtjänsten på 06-3195 659

■ Makt och påverkan handlar om hur Finland styrs och hur en människa kan påverka samhället. Bokens huvudrubriker är: 1. Folket bestämmer, 2. Kommunerna, 3. Riksdag, regering och president 4. Finland i Europeiska unionen. Jag i samhället är en serie böcker som tillsammans bildar en helhet för ämnet samhällslära.

ÄNGLAVAKT

Hon går långsamt längs gatan med händerna i fickorna och kragen uppdragen till näsan. Efter henne kommer David, också han med händerna i fickorna och hakan i kragen. Det är kallt. Inte gnistrande och vitt, utan fuktligt och grått som det oftast är nära kusten i december. Hon går och tänker, och David bara går. Stannar hon kommer han att gå rätt in i henne. Han är inte särskilt uppmärksam.

De sa att de kunde ta honom nu, att det fanns plats.

Blir det bråk en gång till sa de.

Då blir det anstalt sa de.

Anstalten ligger långt borta. Alldeles för långt. Omöjligt att åka dit så ofta som det behövs nu när hon har de sena städpassen också.

Inget mer bråk.

Hon klarar det. Hon måste.

En spårvagn ringer i sin klocka alldeles intill henne. Hon tvärstannar. Men ringningen gäller inte henne utan en kvinna med två barn som hastar över gatan. En välklädd kvinna, en elegant vagn och två barn i mörkblå yllekappor. Pengar har de, tänker hon. Men det tycks inte hjälpa, i december har alla bråttom. Utom hon och David.

David! Han borde ha brakat rätt in i henne, så som hon tvärstoppade.

Hon vänder sig om och väntar sig ett leende – haha, den här gången lurade jag dig allt.

Han är inte där.

En svettvåg sköljer över henne och hon far med blicken över omgivningen – en stor karl som David... vart kan han... och så snabbt...

Där.

På andra sidan gatan står han, vid varuhusets stora hörnfönster med näsan pressad mot rutan och vaggar av och an. Barnen omkring honom tittar, några pekar, andra drar sina föräldrar i ärmen. Och föräldrarna pekar också, men åt annat håll, inåt mot fönstret, samtidigt som de som av en händelse tar ett par steg åt sidan. Så att det blir ett tomrum kring David.

I det tomrummet ställer hon sig.

– Vad tittar du på?

– Ng-el.

Hon ser en Maria skyltdocka med en docka i famnen och mantel av blått fodersiden, en leende Yuppie-Josef i badrock av mjuk frotté med prislappen väl synlig. Runtomkring dem djuren på marken, mjukisdjur i massor, hela varuhusets lager som har kommit för att bringa dockan med de runda plastkinderna sin hyllning.

Alltsammans snurrar långsamt runt medan några av djuren ryckigt viftar på öronen eller vaggar med svansen.

Längst in, synlig mellan Josef och Maria när krubban går runt, står en ängel. En skyltdocka den också med brett leende, gula lockar och polyestersärk. Armarna är lätt höjda som till välsignelse. Och vingarna! Den har verkligen fina vingar. Hon står kvar och tittar. Det är något med proportionerna, hur de ser ut att alldeles naturligt växa ut ur ryggen på ängeln, att de ser så lätta ut. Som om det faktiskt skulle gå att flyga med dem.

De står kvar länge. Och varje gång David skymtar de gula lockarna upprepar han sitt ng-el. Som om han såg ett under.

Somt, det mesta faktiskt, glömmer David fort. Men ängeln glömmer han inte. De blir tvungna att åka till stan flera gånger. David går varje gång raka vägen till varuhusets hörnfönster och ställer sig vid fönstret med näsan mot rutan. Själv står hon en bit ifrån. Någon av de andra Städarna på väg in kan få syn på dem. Hon har inte berättat om David. Det här städjobbet ska ju vara tillfälligt och dom skulle inte förstå. Utan tala om anstalt och hur orkar du och samhället kan väl.

Där var det igen. Anstalt.

David kladdar ängsligt på rutan.

– Aa-a?

Men nu finns där ingen ängel, bara REA! REA! med stora röda bokstäver.

David får något mörkt i blicken. Det bara en skugga, säger hon till sig själv. Den kan hejdas, den kan fås att gå tillbaka. Hon bär hem böcker från biblioteket och läser godnattsagor om änglar. Hon köper glansbildsänglar i pappershandeln och David klipper ut både de stora skära och ljusblå och de knub-

biga Rubensänglarna och alla de små med huvud och vingar, och tillsammans når de upp dem ovanför hans säng.

– Ng-EL! säger David bestämt.

– Du kan se den inne i huvudet. Här inne, säger hon och pekar. David klappar på sitt huvud och ler och nickar, upp ner, upp ner.

Sedan blir det vinter på riktigt och världen blir ren och ljus och det är fullt upp med kalkkåkning och snölekar och program på dagis. David säger ingenting alls om änglar på flera veckor och hon tror att kanske ändå.

Tills dagistanten visar på änglarna i nysnön och säger att det är David som har gjort dem alla.

Snön faller. Och inte bara snön utan något annat också, ur ett köksfönster som David inte borde ha kunnat öppna; granna fjärilar med änglavingar. Gården nedanför piper och bubbalar av småflickor som försöker fånga dem.

– ly-ga, säger David.

– Nu har du inga änglar kvar, säger hon.

– Ng-EL, säger David och pekar, och det är inte glansbilderna som singlar genom luften han pekar på, utan busshållplatsen där bussen in till stan går. Och skuggan i hans ögon ligger inte kvar på bottnen mera, den är på väg

Vill inte. Hon vill inte. Inte saker som krossas, inte bölandet och dunsarna, ljuden som skär genom de tunna förortsväggarna, det tar inte slut förrän polis och ambulans är på plats.

Inte mer bråk.

Dekorationsavdelningens lager ligger i varuhusets källare, vägg i vägg med Städarnas omklädningsrum. Lagret är olåst. Ängeln står strax innanför dörren under ett plastskynke, med vingarna hopbundna. Hon har varit där och lyft på skynket ett par gånger. Konstigt att de har sparat den. De brukar inte. Men det är väl vingarna. Så mycket arbete och så välgjort vill man inte göra sig av med genast. De kan säkert användas på nytt.

Ängeln är lika stor som hon men inte särskilt tung. Det ska nog gå bra att få ut den. Hon vet när vakten går sin runda, samma tid varje natt, samma långsamma tassande steg, samma svep med ficklampan, handen lyft till mösskärmen om man råkar mötas. Järvinen. Pålitligheten själv.

Hon letar sig fram på lagret. Ficklampan är på upphällningen men hon vill inte tända trots att Järvinen redan borde ha gått sin runda. Hon måste bara ha något att svepa in ängeln i. Den får inte bli smutsig, i synnerhet inte vingarna. De är faktiskt fina också så här på nära håll. I det ostadiga ljuset ser vingarna ut att skälva till, som om ängeln var ivrig att ge sig av. Om den kunde flyga! Då skulle hon kunna knyta ett snöre kring vristen på den och ha den efter sig, som en ballong.

Hon hittar en kappa och sveper om ängeln. De gula lockarna hänger ut över kappkragen. Hon knyter sin sjalett kring huvudet på den, lyfter ut den och lutar den mot väggen i korridoren utanför, och arrangerar plastskynket så att det ska se ut som om där fortfarande fanns något under det.

Källaren är tyst och tom och hon ska just ta ängeln i famnen och börja leta sig fram mot utgången när hon hör dem.

Steg som närmar sig. Snabba och hårda, och från fel håll.

Det är inte Järvinen.

Den här är ung, med uppumpade muskler och rakat huvud. Han har en hund med sig. En stor raggig en med glimmande ögon.

– Iltaa, säger han. Jaaha, teitä on kaksikin.

Han har ficklampa han också, en stor stadig stavlampas. Han låter ljuskägglan svepa över golvet och väggarna, och ängeln. Den ser nästan levande ut i det flackande ljuset.

Hon sväljer. Tungan klibbar mot gommen och hon öppnar munnen med det kommer inget ljud ur den.

Hennes blick fångar hundens.

Den tittar avvaktande på henne, och hon får för sig att den har sett alltihop och nu blir hon avslöjad. Den drar upp överläppen över tänderna och morrar, ett dovt ljud djupt ur magen. Hon borde vara rädd, hon tycker inte om hundar, men mullret är - vänligt. Öronen ligger inte platt bakåtstrukna utan står rätt upp, och svansen viftar till. Den tittar fortfarande på henne. Sedan vädrar den i luften, skäller kort och skarpt och drar plötsligt iväg med sådan fart att vakten inte kan göra annat än hänga med.

– Hyvää yötä, ropar hon efter dem. Hon hör hunden flåsa och rycka i kopplet högt uppe i trappan.

Hon tar ängeln och bär ut den genom bakdörren, den som leder ut mot torget. Ängeln är otymplig och svår att få grepp om. Men metrostationen ligger nära och torget är insvept i råa dimmor. Det blåser snålt och pappersskräp studsar förbi. Ängelns lockar fladdrar avslöjande gula. Hon stannar och drar åt sjaletten.

I trappan ner till metron hänger ungdomar som vanligt. De knuffar på varandra, spottar och flinar.

– Kato Teräsnainen!

Inget mer bråk.

Hon makar ängeln tillrätta över axeln och höjer handen till hälsning, och de vinkar tillbaka.

Metrovagnen är nästan tom och hon står hela vägen. Ängeln dunkar henne på smalbenen. Det blir blåmärken, fula märken som syns i omklädningsrummet.

Matarbussen. Och busschauffören. Som hon hoppas att ska vara en av de där buttra som tittar åt andra hållet när man betalar.

Hon har tur. Chauffören säger ingenting när hon baxar in ängeln. Det är bökigt att få in den i bänken, den är stel som en pinne i kroppen och gör tyst motstånd precis som en unge som vet att skrika inte hjälper. Resten av bussen är tom, så när som fylloet på bakbänken. Han snarkar med öppen mun.

Bussen skakar igång och skramlar genom gatorna mot bron. David sover säkert, det brukar han göra när hon kommer hem från det sena passet. Ängeln kan sitta i vardagsrummet till i morgon bitti. Bara nu ingen i huset är vaken. Gubben under dem brukar glänta på dörren ibland, just så mycket

att hon skymtar skäggstubben och underskjortan och gylfen, öppen, usch. Varför är han vaken så sent, det är väl inte David? Men David sover alltid.

Hon rör sig tyst för att inte väcka och placerar ängeln på papplådorna i vardagsrummet. Den sitter där med spretande ben som en jättestor docka i vitglänsande nattskjorta. Den lyser faktiskt upp hela rummet. Vingarna får vara hopbundna så länge, dem kan hon och David veckla ut tillsammans i morgon.

Hon vaknar av att David står vid hennes säng.

– ly-ga. Lyyy-ga.

Hon förstår inte genast vad han säger, mumlar att han ska gå och lägga sig igen. Vänder sig på andra sidan och somnar nästan om.

Han ger sig inte. Han skakar henne, försiktigt, han vet att hon inte får störas efter sena passet.

– ly-ga. Ng-el ly-ga. Ly-ga!

Ängeln. Han har sett den.

Hon sätter sig upp i sängen.

– Vad menar du, flyga?

– ng-el. Vill fly-ga.

– I morgon. Gå och lägg dej. I morgon ska vi titta på den.

– Ng-el fly-ga. Nu.

Hon behöver inte tända. Hon kan höra på hans röst hur han ser ut i ögonen. Inte lite längst nere på botten, som en aning som ännu kan tvingas tillbaka. Utan så starkt att hon känner hur det slår emot henne.

Nej. Inte det, inte nu. I morgon. Hon tar till den lugna ljusa rösten, vårdarrösten:

– Visst ska ängeln flyga. Men först ska vi sova lite till. SEN ska vi se om ängeln KAN flyga. Den är trött nu vet du, den har rest så lång väg.

David ger sig inte.

– Flyga NU.

– Vännen, det går inte nu, inte här inne. Ängeln kan inte flyga här. Vi väntar till i morgon.

David svänger med armarna och tar ett steg framåt.

– NU.

Ånej. ÅNEJ. Hon är så förtvivlat trött, har knappt fått sova något, räckte det inte med att få hit den?

Hon blir plötslig alldeles rasande. Nu ska han minsann få se på flyga, nu ska alla få se på flyga! Kasta ut ängeln någonstans så att det ser ut som den flög – balkongen kanske? Ser nog inte tillräckligt riktigt ut, var skulle man kunna...

Bron! Precis lagom högt. Man väntar på en lämplig vindpust och hjälper till lite och sen flyger den. David kommer inte att märka att ängeln försvinner i havet, han kommer att tro att den flög sin väg, lång bort.

Hon tittar på klockan. Om någon timme kommer människorna i höghusen och radhusen att vakna, borsta tänderna, dricka kaffe och bege sig ut i småblåsten mot bussen. Det gäller att hinna före.

David hjälper till att klä på sig. Ängeln får vara som den är och själv tar hon en tröja under kappan. Det blåser alltid på bron.

I källaren står en uttjänt barnvagn som småflickorna på gården brukar leka med. De lyfter ängeln på vagnen. Benen sticker ut på vardera sidan under polyestersärken och lockarna flyger i vinden.

Den ler.

Skratta lagom tänker hon, men nu är hon inte arg mera. Det är nästan spännande det här, att dra en vitskimrande ängel på en gammal barnvagn genom sovande förortsgator. Hon och David, utanför och tillsammans. Inte som de andra, de trygga som ännu sover, säkra på att väckarklockan ska ringa, att tidningen ska ligga på tamburmattan och att dagen ska bli som dagar ska vara, för dem som har hemortsrätt där.

Bron är hög och smal. Det blåser otäckt kallt och de får huka sig mot vinden. Högst uppe på krönet stannar de. Hon lutar ängeln mot räcket och tillsammans vecklar de ut vingarna. David har röda fläckar på kinderna medan han försiktigt, försiktigt knyter upp knutar och rätar ut veck. Han kan vara så ömsint lätt på handen. Också.

– ng-el. Ly-ga, säger han långtansfullt.

Alldeles strax ska den flyga. Hon lyfter upp ängeln på räcket och väntar på en lämplig vindpust. Då ska hon hjälpa till lite, och sen – sen flyger den.

Upp längs bron kommer en vindil smygande, en av de många som ständigt drar kring ön på jakt efter något att värma sig vid. Den känner dunsten av människa och letar sig vant in och upp kring midjan där den goda värmen finns. Hon drar åt kappan och tappar greppet om ängeln. Bara för en sekund men det är tillräckligt; ängeln tappar balansen, vacklar till och faller. Hon sträcker sig efter den, hinner inte, det blir inte alls som hon har tänkt sig, det går inte ens att inbilla sig att den flyger; som en sten faller den, rakt ner i issörjan under bron.

Hon stoppar händerna i fickorna, biter ihop tänderna. Om hon inte hade låtit sig överrumplas, om hon hade hållit i den bättre, om det bara inte blåste så mycket på ön. Om bara inte.

David drar henne i armen.

– Fly-ger. Fly-ger flyger flyger.

Ut under bron flyger en ängel med tunga våta vingslag. Över isen flyger den, allt lättare och friare. Lockarna raknar i vinden och blir till vita molnstrimor, särken lyser som en stjärna över horisonten.

David står alldeles stilla. Munnen är öppen och han dreglar lite, kinderna glöder. Hon böjer sig fram och ser in i hans ögon men där finns ingenting. Han skrattar.

– Ängel. Flyger. Långt bort.

Hon tar honom i handen. Över skogskanten på andra sidan viken ljusnar det redan.

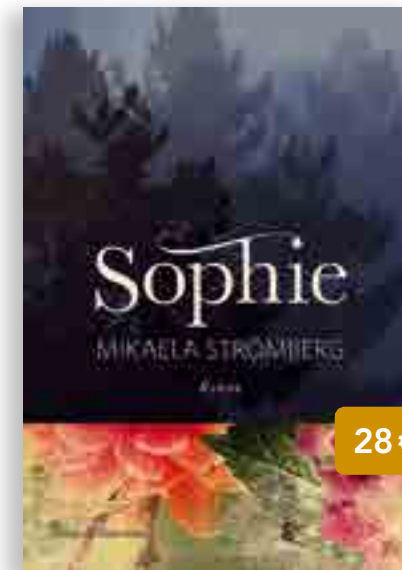
– Ska vi gå en sväng, eller vill du gå hem?

– Gå. Gå gågå.

Tillsammans går de över bron. ♦

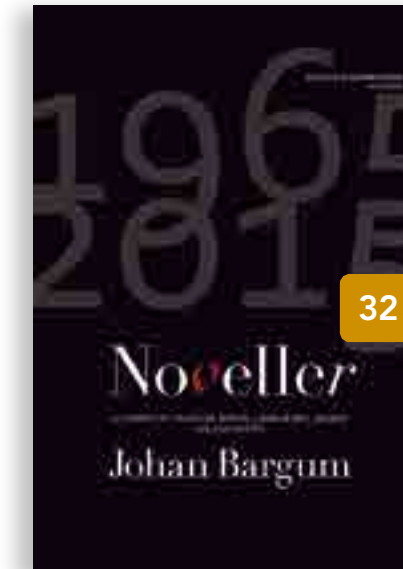

Fira bokens år med oss!

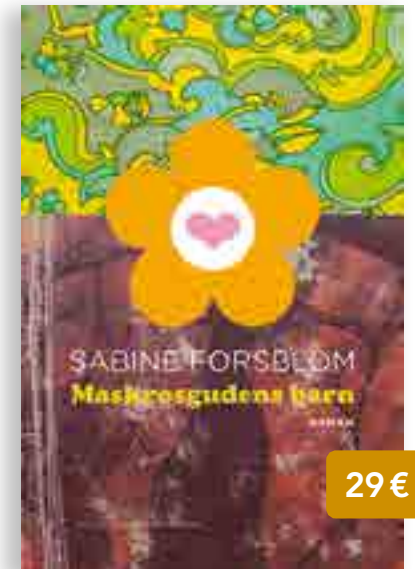
Mikaela Strömberg
SOPHIE

28 €

Johan Bargum
NOVELLER 1965–2015

32 €

Sabine Forsblom
MASKROSGUDENS BARN

29 €

Mathias Rosenlund
SVALLGRÄNDEN 5

22 €

Merete Mazzarella
SOLKATTENS ÅR

32 €

Hanna Lundström & Maija Hurme
RASSEL PRASSEL PUSS
Poesi för nybörjare

18 €

Alla SFV-medlemmar får 30% rabatt hos oss

Du får rabatten i vår nätbokhandel **sets.fi** med kampanjkoden »Aktie123». Här hittar du hela vårt sortiment med hundratals titlar. Öppet dygnet runt! Du är också välkommen till vår bokhandel på Bulevarden 7 där vi tillhandahåller de nyaste böckerna. Öppet vardagar kl. 9–12 och 13–16.

Rabatten gäller allmän litteratur.

SCHILDT & SÖDERSTRÖMS

DUM- HUVD	INDEN ROFYLLD PERSON	FAKTURA DONATOR	TEKNIK MÅLLITA	MÅLUST JAPANSK VALUTA	PIKTA EKBERG SOM SJÖNG
→					
RÄKNE- LÄRA					
UPPLÄS- MANDE SISTÄRN			FLECK- NAMN VAK		
		MOT- VILLIGT	SNATTAR SPIRA		
GRAVEN MALAJISK HÖFFELAG				GÄT- FULL	SJUNGA
EN SOTT JOBBAR FISKE- REDSKAP					DRUMMEL
		TUSEN- LAPP VARP- LÖST (I SVERIGE)	ELAKA FÖRMÅ I HJÄRTA		
SPETSISK REDSKAP FÖR HÅL- SLAGNING				PÅ DIL FRÅN IRLAND	
BMA 2015	PLÅT- FORM	PAKTEN PIPETT	SVEN LIDMAN OCKSÅ ETT OCH	OCH BARBUDA	
INRE MORALIS RÖST				DUO VINDA MED ÖGONEN	MILLI- LITER DEL AV LÄSAR
			SALES PROMOTION FASTÄN	ÖRT I NORRA FINLAND	
STÄNK TILL VERKA ÖST			KÄRVE GAPLA VING LISA JORD- EGENDOM	SUR STJÄLA	
ANARKI GENE- RATION TORKEN VANA				NORDISK TÄVLING	HAL VÄG
			BERIDEN LANSIÄR INVITERA	ABRAHAM SON AMERI- CIUM	UPPSYN
			UTMÄRKT KANT PÅ VÄV	APPARAT ADER	
HÄRJAT	SLO	ÄVEN NITTON ÖD FÖR BJÖRN		TITTA PÅ	MILLI- GRAM GREPP
HETERO- GEN	LUTE- TIUM	AV NUMMER		DET KOMMER EFTER 2	KADNER TEN- NESSEE
				STÖLD	RHODE ISLAND
EN SOTT UNDER-					TJATIG

NAMN: _____
 ADRESS: _____
 _____

Vinsten för krysset 3-2015 är höstens nya SFV-biografier (se sidan 48). Skicka in lösningarna före 13.11 till SFV:s redaktion, PB 198, 00121 Helsingfors. Märk kuvertet "Kryss".
 Du kan också skanna eller fota din lösning och eposta den på redaktion@sfv.fi.

SUDOKU ENKEL

	7	6				1	5	
9	8						7	6
1		2				3		9
			1		9			
3			2	8	6			5
			7		5			
7		8				4		3
6	4						2	1
	3	5				8	6	

SUDOKU EXPERT

	9	7				2	8	
	5		2		4		7	
1		2				3		4
			8		1			
5								3
			7		6			
3		5				7		9
	6		3		5		4	
	4	9				5	3	

KRYSSLÖSNING 2/2015

Sammanlagt 96 lösningar skickades in per post och e-post. Bland de rätta svaren gynnade fru Fortuna denna gång Berit Haglund, Tusby.

ANAGRAMJAKTEN

I de lustiga rubrikerna gömmer sig en riktig rubrik i tidningen. Bokstäverna är de samma. Lösning längst ner på sidan.

1. KRÄLA SVÅR VARPÅ YRDE
2. ADA ADLIG ROPAR VISSLA
3. ÄRG BEDROG KRÖNS ÅS
4. AB ARMENISK DRINK ORDENTLIGT
5. ADA ALFS JIMMY TÄNKER VERKNINGEN

SUDOKU EXPERT LÖSNING

4	9	7	5	1	3	2	8	6
6	5	3	2	8	4	9	7	1
1	8	2	6	7	9	3	5	4
9	3	4	8	5	1	6	2	7
5	7	6	9	4	2	8	1	3
8	2	1	7	3	6	4	9	5
3	1	5	4	2	8	7	6	9
7	6	8	3	9	5	1	4	2
2	4	9	1	6	7	5	3	8

SUDOKU ENKEL LÖSNING

4	7	6	9	2	3	1	5	8
9	8	3	5	1	4	2	7	6
1	5	2	8	6	7	3	4	9
5	2	7	1	3	9	6	8	4
3	9	4	2	8	6	7	1	5
8	6	1	7	4	5	9	3	2
7	1	8	6	5	2	4	9	3
6	4	9	3	7	8	5	2	1
2	3	5	4	9	1	8	6	7

Bränna vingarna

– Erik Cainberg och hans värld

Henrik Knifs bok om Erik Cainberg (1771–1816) följer den Nedervetil-födde bildhuggaren på hans färd via mästernbildhuggaren Sergels ateljé i Stockholm till en lång men improduktiv vistelse i Rom, och tillbaka till Åbo Universitets akademisal, där hans kändaste verk finns. Cainbergs splittrade liv placerar Knif i kontexten av den oroliga tiden – en tid där nationalitets- och identitetsperspektiv ännu inte dominerade vår gestaltning av världen.

Claës Cedercreutz

Kirurgen som kunde trolla

Claës Cedercreutz (1917–1991), kombinerade på ett ovanligt sätt läkarjobb, cirkusliv, hypnos och skrivande, men då han verkade i det helfinska Fredrikshamn förblev han ganska okänd för den finlandssvenska allmänheten. Henrik Huldéns bok handlar om en skicklig kirurg, en burdus läkare, en hypnoterapeut, en cirkusdirektör, en visförfattare, en rimmare, en regelbrytare, en grov skämtare, en pådrivare, en social begåvning – en renässansmänniska.

Eirik Hornborg

– sanningsägare och rättskämpe

Eirik Hornborg (1879–1965) var skolman, författare, publicist och retoriker. Han var den oförskräckta journalisten och sanningsägaren som aldrig tvekade att höja rösten då det gällde omistliga värden. Och han var den äventyrslystne seglaren. Anna Lena Bengelsdorffs bok vittnar även om hur Eirik Hornborg hann leva ett harmoniskt familjeliv, och förbli en trofast vän till de människor som följde honom ända från ungdomsåren.

Valdemar Nyman

”Allt liv är Ett”.

Katarina Gäddnäs biografi över Valdemar Nyman (1904–1998) beskriver prästen som kom till Finström på Åland på 1930-talet, och som bjöd upp församlingsborna till en svindlande dans i tanke, teologi, liv och litteratur. Han skapade korsdrag i trånga kulturkorridorer och instängda kyrkor, men fick också utstå hård kritik både från församlingen, kolleger och stiftsledning. Idag har många ändå tagit honom till sitt hjärta.

Alma Söderhjelm

– ett litteraturantropologiskt porträtt

Bo Lönnqvists bok är en existentiell biografi över en kalejdoskopisk författare och historisk forskare. Genom en litteraturantropologisk analys, genom närläsning av dagböcker och brev ges inblickar i Alma Söderhjelm (1870–1949) som kulturell varelse, och av hur de olika elementen i hennes intellekt intar skiftande constellationer. Boken förmedlar också en bild av en samtida intellektuell kultur.

Aleko Lilius

– med äventyret i portföljen

Aleko Lilius (1890–1977) var bl.a. affärsman, järnvägskung, konsul, filmskådespelare, fabrikkör, svindlare och författare. Hans liv var mångskiftande och splittrat över tid och rum. Han skrev tusentals artiklar, en bibliografi på sjutton böcker samt två memoarböcker. Marit Lindqvists djupa biografi förmedlar en nyanserad bild av den färgstarke äventyrarens aktiva och företagsamma lynne, vars otal projekt alltid hade något storstilat över sig.

Algoth Niska

Fotbollsstjärnan – Smugglaren – Vålgöraren

Algoth Niska (1888–1954) levde under dramatiska tider i Finlands historia. Han formades av en konstnärlig familjebakgrund, men det var hans eget liv som blev ett slags performance. Niska var individ ut i fingerspetsarna – då totalitära krafter försökte utplåna individen så gott de kunde. Jan Näls har använt sig av historiska källor som inspiration och utgångspunkt, men vissa händelser i boken är fiktiva.

Anna Bondestam

– det röda Svenskfinlands röst

Som finlandssvensk författare i mitten av 1900-talet sticker Anna Bondestam (1907–1995) minnsann ut. Hon kommer från arbetarklassen, är österbottning, socialdemokrat och kvinna. Bondestam skriver epik och skildrar bygderna då modernism och självspjuling är i ropet. Pia Heikkiläs bok handlar om en författare som trots prisbelöningar och uppskattning upplever att hon inte passar in, att hon inte hittar en roll som överensstämmer med ambitionerna.

Victor Westerholm

landskapsmålaren | pedagogen | museimannen

Victor Westerholm (1860–1919) är en av Finlands käraste landskapsmålare. Kjell Ekströms biografi ger en helhetsbild av hans liv – från att talangen tidigt upptäcktes, till studier i utlandet, och till bildandet av den s.k. Önningebykolonin på Åland. Hans pedagogiska gärning, harmoniska äktenskap, motgångar och framgångar, och en förtida död.

